Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Октябрьскэй 1921 оной 21-hэй гарана. | № 29 (18052). | 1989 оной февралкин 3, пятница | Сэн 3 мүн.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой комиссидa

ЭЭМ ЭЭМЭЭ НИИЛҮҮЛЭН ХҮДЭЛХЭ

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой комиссиин ээлжээтэ заседани СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо Л. А. Ворониной хутэлбэри доро февралиин 1-дэ болобо. Газарай хүдэлэлгэhөө хохидолдо ороhон Арменийн томо еэх хотонуудай нэгэн болохо Ленинаканиие hэргээн бодхоолгын хүдэлмэриин ямараар ябуулагдажа байhые дэлгэрэнгыгээр хэлсэhэн байгаа.

Шэнэ байрын гэрнүүдые, эмхи зургаануудай байшангуудые бариха хүдэлмэри яаралгүйгөөр, гүнзэгы үндэhэ баримтатайгаар, газарай хүдэлэлгын хэм хэмжээнүүдтэй, эрилтэнүүдтэй гүйсэд тааралдуулан зохилдуулжа хэгдэхэ ёhотой гэжэ баталба. Гэхэтэй хамта городой барилгын талмайнууд дээрэ ажал хэрэг hулаар, хангалтагүй муугаар ябуулагдана гэжэ комисси буруушаан шүүмжэлбэ. Декабрь—январь hарануудта эндэ ороидоол 32 миллион тухэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэгдээ. Ушарынь юуб гэбэл, жэлэй дүүрэтэр 465 миллион тухэриг ашаглагдаха ёhотой.

Хүдэлмэриин хараалагдаhан хэмжээе бэелүүлхын тула барилгын эршэ дэлисэ эрид үргэдхэгдэхэ эзргэтэй. Угайдхадаа, энээнэй туда шухала хэрэгтэй бухы юумэн бии: Ленинаканда ниитэ союзна ба союзна республикануудай олохон барилгын министерствэнүүдэй хүсэнүүд элсүүлэгдээ, инженерно-геологическа шухала шэнжэлгэнүүд хэгдээ, газарай хүдэлэлгые хараада абажа, барилгын талмайнууде тодорхойлхо хүдэлмэри дүүрэнтэжэ байна. Нэгэ нэгэнэйнгээ аша туhые хододоо хараада абадаггүй байhан дүтэрхы предприятинуудай хоорондо хангалтагүй харилсаа холбоон тогтоогдожо, энэнь ажал хэрэгүүдтэ hаад тойбо ушаруулна. Эгээл тиимэhээ Ленинаканиие hэргээн бодхоохо барилга-хабсаралгын бухы хүдэлмэриие хутэлбэрилхэ ниитэ нэгэн автомат системэ байгуулгые хурдадхаха эрилтэ комисси табиба.

hаяын сатта город hандаралнуудhаа сүм арилгагдажа, 2 миллион кубометр барилгын тухеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдэй эбдэрхэйнүүд газаашань гаргагдаха ёhотой. hандарhан, унаhан гэрнүүдые, эмхи зургаануудай, предприятинуудай байшангуудые гаргалгын хэмжээе үргэдхэхэ шухала. Хабарай тарилгын эхилхэеэ байhые хараада абажа, барилгын шорой шохойhоо оршон тойронхи тарялангуудые сүм сэбэрлэхэ болзор хараалагдаа.

Городой хүн зоной дунда вагон-гэрхэнүүдые хубаарилха үедэ гаргагдаhан гурим буса үшэрнуудта эалан сэхэ сэгнэлтэ үгтөө. Абтаhан шиидхэбринууд тухай нютагай хэблэлээр дамжуулан хүн зондо үргэнөөр дуулгаха энэ хүдэлмэриие ямараар ябуулжа байhан тухай мэдээсэхыень Ленинаканай городской Советэй гүйсэдхэхэ комитедтэ даалгагдаа.

Элдэб объектнүүдые бариха талаар подрядчигуудай тодорхой болзорой гаргагдаагүй байhан городой худалдаа наймаае хүгжөөлгын харга түсэб тушаа комисси ажаглалтануудые хэбэ. Тиихэдэ Ленинаканай хүн зон ургажа байна: ондоо тээшэнь гаргагдаhан хүнүүд бусана, барилгашадай шэнэ отрядууд ерэнэ. Шэнэ магазинуудые, столовонуудые, складуудые нээхэ хэрэгые үнжагейруулха, хүн зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр, промышленна эд бараагаар хангалгые бэрхэшээл түбэгүүдтэ оруулха байна.

Хүнүүдэй ажаhуудаг майхангууд соо болоhон хэдэн түймэр тухай мэдээсэлнүүдые комисси хаража үзэбэ. Саашадаа иимэ ябадалые зайсуулан сарахын тула бухы шухала хэмжээнүүдые дары абаха эрилтэнүүд түймэр саралгын зургаануудай урда табигдаа, гансал Ленинаканда бэшэ, харин аюул усалай болоhон бусад газарнуудта түймэр саралгын аюулые нариндаар шалгажа байхые дурадхагдаа.

Ойрын хоёр жэлэй хугасаа соо республика дотор түймэр зөмай транспортые хүгжөөхэ хэрэгые комисси хаража үзөөд, hайшаалhан байна. Станцинуудые үргэдхэхэ бухы хүдэлмэриие түймэр зөмай барилгашадай үргэлжэ дээрэнь хэхые, шэнэ хэргы зөмүүдай, ашаа буулгалгын мухэр зөмүүдай хажууда складуудые, эстакадануудые барихыень уялгалhан шидхэбэри абтаа.

Арменийн Компартийн ЦК-гай нэгэдэхи секретарь С. Г. Арутюнян комиссийн хүдэлмэридэ хабаадаба.

(ТАСС).

Малай үбэлжэлгэ — шанга шалгалта

ОЛОНОЙ ОРОЛДОЛГОhОО

Түүлэй хоёр жэлдо нёдондо Зэрэмэй hүнэй фермын коллективтэ олон залуу hаалишадай хүдэлдэг. Энэ бригадые залуу коммунист Н. Русина хутэлбэрилдэг. Нина Русина колхозойнгоо hаалишадай дунда түрүүлэн гурбан мянгатаной дабаа дабаhан байна. Тэрэ үнгэрhэн жэлдэ үнеэн бүриhөө 3169 килограмм hу hаажа, ажахынгаа hаалишадые социалис мүрысөөндэ илажа гараhан байна. Бригадынь бусад залуу hаалишад хутэлбэрилэгшэhөө жэшээ абажа, тэрээнhээ дутуугүй ехэ hу пааха гэжэ оролдодог. Тэдэнэй нэгэн—Светлана Орлова. Светлана фермэдэ хүдэлхэеэ ерэhээр үни болоогүй. Гэбэшье үнгэрhэн жэлдэ үнеэн бүриhөө 2669 килограмм hу hааhан байна. Энэ хедаа Доодо-Жэрэмэй колхоздо доогуур дүн бэшэ. Үнгэрhэн жэлэй социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр Светлана Орлова колхозоо hаалишадай дунда гурбадахи hуурида гараhан байна.

Светлана Орлова дүй дүршэлтэй hаалишадhаа дутуугүй шадамар бэрхэ, дүршэлтэйшье болонхой. Тэзэ энээниие гайхаhанай хэрэггүй. Светлана — уг залгамжалагша hаалишан. Тэрэнэй эжынь, хүгшэн эжынь, эгэшэнь hаалишад байhан.

— Манай hаалиша залуу басагад бэрхэнүүд юм даа, — гэжэ Доодо-Жэрэмэй hүнэй комплексые даагша И. В. Мокров хоёрэнэ. — Комсомол-залуушуулэй бригадын басагад гансал ажал хүдэлмэрээ хараад, hу ехэзэр hаяха тулгай бодомжолоод лэ ябадаг бэшэ, нинтын хэрэгэй түбhэн юумэндэ ороолсодог, урагшаа hанаатай, эдэбхитэй залуушуул юм. Тэдэнэртэ ямаршье хэрюусалгатай хэрэг даалгажа болохо. Бидэ залуушуулдаа түшэглэдэгбди.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: hүнэй комплексые даагша И. В. Мокров Светлана Орловатай хоёрэлдэжэ байна.

В. ПЛУТТЫН фото.

Тарбагатайн районой «Восход» колхозой Доодо-Жэрэмэй hүнэй фермын коллективтэ олон залуу hаалишад хүдэлдэг. Энэ бригадые залуу коммунист Н. Русина хутэлбэрилдэг. Нина Русина колхозойнгоо hаалишадай дунда түрүүлэн гурбан мянгатаной дабаа дабаhан байна. Тэрэ үнгэрhэн жэлдэ үнеэн бүриhөө 3169 килограмм hу hаажа, ажахынгаа hаалишадые социалис мүрысөөндэ илажа гараhан байна. Бригадынь бусад залуу hаалишад хутэлбэрилэгшэhөө жэшээ абажа, тэрээнhээ дутуугүй ехэ hу пааха гэжэ оролдодог. Тэдэнэй нэгэн—Светлана Орлова. Светлана фермэдэ хүдэлхэеэ ерэhээр үни болоогүй. Гэбэшье үнгэрhэн жэлдэ үнеэн бүриhөө 2669 килограмм hу hааhан байна. Энэ хедаа Доодо-Жэрэмэй колхоздо доогуур дүн бэшэ. Үнгэрhэн жэлэй социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр Светлана Орлова колхозоо hаалишадай дунда гурбадахи hуурида гараhан байна.

Светлана Орлова дүй дүршэлтэй hаалишадhаа дутуугүй шадамар бэрхэ, дүршэлтэйшье болонхой. Тэзэ энээниие гайхаhанай хэрэггүй. Светлана — уг залгамжалагша hаалишан. Тэрэнэй эжынь, хүгшэн эжынь, эгэшэнь hаалишад байhан.

— Манай hаалиша залуу басагад бэрхэнүүд юм даа, — гэжэ Доодо-Жэрэмэй hүнэй комплексые даагша И. В. Мокров хоёрэнэ. — Комсомол-залуушуулэй бригадын басагад гансал ажал хүдэлмэрээ хараад, hу ехэзэр hаяха тулгай бодомжолоод лэ ябадаг бэшэ, нинтын хэрэгэй түбhэн юумэндэ ороолсодог, урагшаа hанаатай, эдэбхитэй залуушуул юм. Тэдэнэртэ ямаршье хэрюусалгатай хэрэг даалгажа болохо. Бидэ залуушуулдаа түшэглэдэгбди.

Үнгэрhэн жэлдэ район соо үнеэн бүриhөө 2291 килограмм hүн hаагдаа гэхэ гү, али урда жэлэйхиhээ тэрэнь 228 килограммаар ехэ болоошье hаа, республика соо табигдаhан зорилгодоо арайл хүрэгдөөгүй. Тэрэшэлэн эндэ гэгдэнги тоотой гэхэ гү, али үнеэн бүриhөө 2000 килограмм hу hаажа шадаагүй фермэнүүд үшөөл олон. Тэдэнэй дунда Алцагай совхозой Ехэ-Нариной, «Мир» колхозой Дээдэ-Бургалтайн фермэнүүд ороно.

Түрүү hаалишадай үулэалгада хабаадагшад социалис мүрысөөнэй эршые улам шангадхаял, бухы ажалса эрид hайжаруулаял, үбэлжэлгые амжалтагайгаар үнгэргэел, 1989 ондо бухы районоороо үнеэн бүриhөө 2500 килограммhаа б-га бэшэ hу hаахын түлөө тэмсэл гэжэ нүхэдөө үраалаа.

Б. ЦЫБИКОВ,
«Джидинская правда» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

Зэдын район.

ГАРЗАГҮЙ ТҮЛЖҮҮЛЭГДЭНЭ

Коммунистнуудта, фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэ, ороной агропромышленна комплексын бухы хүдэлмэрилэгшэдтэ партийн ЦК-гай хандаhан Бэшэгые hайшаан дэмжэжэ, шэнэ зорилгонуудые хараалhан Түнхэнэй районой «Маяк» колхозой хонишодой бригаданууд эдэ үдэрнүүдтэ туха сүлөөгүй. hүүлэй үдэрнүүдтэ ажахын эхэ хонидой отарануудта хонидой хурьга абажа түлжүүлхэ харюусалгата хаhань жэгдэ эхилээ ха юм. Жэшээлбэл, жэл бүхэндэ зуутанай зэргэдэ гараад лэ байдаг түрүү хонишон Г. М. Шарегуловай дааган эхэ хонидой отарада түрүүшын зуу гаран хурьган абтаад байна. Энэ бригадада хурьга абахаар В. А. Пантелеев, С. Л. Укоева гэгшэд эльгэгдэнхэй, найдамтай hайнаар ажаллана.

Дүршэлтэй хонишон түл абалгадаа эртэзнhээ бэлдэhэн юм. Хони, хурьгадайнгаа байра hайнаар түхэрхэhээ гедна, шэмэ шанартай тэжээл, минеральна нэмэлтэнүүдые хүсэд хүрэхөөр нөөсэлhэн байна.

Мүнөө туга отарада абтаhан хурьгадынь гарза хоролтогүй түлжүүлэгдэнэ.

В. ТУЛАЕВ.

ЧИЛГАНУУДАА ДЭЭШЭЛҮҮЛБЭ

Бүхэнэйнгөө ашаг тойгоор дээшэшиидэд, тодорхойлуудые абаhан Каруунай фабрикын эй эхинhээ эршэмдэлгана. Түс предприятиеймэриишэд байгуулэргэдэнэй сонгануудые абаhан үбэл, энэ жэлдэ нийhа малда 4500 тонно корнеплод, 680 тонно ногооной витаминтай гурил бэлэдхэхэ.

Энэ хугасаа соо фабрикын коллектив бүхыдөө 20 мянган центнер мяха, тэрэ тоодо 12577 центнер нугаhанай, 7228 центнер үхэрэй мяха, 41.500 центнер hу, 2400 мянган үндэгэ үйлэдбэрилжэ, жэлэй туршада үнеэн бүриhөө 2800 килограмм hу hаахаар, мүн нугаhан бүхэнhөө 230 үндэгэ абахаар социалис уялга соогоо хараалханхай.

СССР-эй арадай депутадуудые hунгаха hунгалтын үдэрые эрхим амжалтаараа угтаха гэжэ шиидэнэн эндэхи hаалишад, малшад үбэлжэлгээ эмхитэй hайнаар үнгэргэжэ байна. hүүлэй үдэрнүүдтэ эндэ үнеэдэйнь hу шэмэ дээшэлхэhэз гадна, үхэрнүүдэйнь шэгнүүр нэмээгдэнэ.

М. ДАГБАЕВА.

ЙЛАhАН АМЖАЛТАНУУДАА БАТАДХАХА

Гэхэтэй хамта үйлэдбэрилэгдэhэн национальна доходой хэмжээн табан жэлэй түсэбөөр хараалагдаhан хэмжээндэ хүрэбэгүй. Промышленна предприятинуудай зарим хубинь продукцыар хангаха хэлсээтэ уялгануудаа дүүргэбэгүй. Худөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэдэ, болбосоруулгада, хадагалалгада үшаржа байhан ехэ дутуу дунданууд хүн зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгые hайжаруулхэ арга олгобогүй. Промышленностьда, барилга дээрэ салин хүлhэнэй үргалта ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэhээ үлүү ехэ байгаа. Хүн зоной мүнгэн ашаг олзын үргажа байhые эд бараагаар гүйсэд хангажа шадабагүйбди. Үшөөл олохон эд бараан, эдлэл хэрэгсэлнүүд дуталдаhаар. Үрьhаламжын hалбарида ушаржа байhан ехэ дутагдалнууд зайсуулагдаагүй юм. Гүрэнэй гаргашанууд тэрэнэй олзо доходhоо хурдан түргэнөөр урган дээшэлээ. Республикын мүнгэн hангай байдал орёо хүшэр байhаар.

Ажахы эрхилэлгын эршэмтэй онол аргануудта, ажалай түлбэриин шэнэ эрхэ байдалда ороhонтой дашарамдуулан, хүдэлмэриин хүсые hалбаринуудта хоорондо хубаарилга үшөөл гүйсэд гуримшуулагдаагүй байнхай. Гүрэнэй секторэй үйлэдбэриин hалбаринуудта ажаллагшадай тоо 0,7 миллион хүнөөр хороогдоо.

1988 ондо хүн зоной мүнгэн ашаг олзын үргалта бухы урдахи хоёр жэлэйхиhээ дээшэ байба. Арадай ажахыда ажалладаг хүдэлмэршэд болон алба хаагшадай hарын дунда эзргын салин хүлhэн 216-hаа 233 тухэриг хүрэтэрөө дээшэлээ. Колхознигуудай ажалай hарын дундуур салин 1987 ондо 189 тухэриг байhан hаа, 198 тухэриг хүрэтэрөө ургаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэ арадай хэрэглэмжын эд бараа, эдлэл хэрэгсэлнүүдые (архи дарhа оруулалсангүй) үйлэдбэрилгэ рознично сэнгүүдээр 172 миллиард тухэригтэ хүргэгдөө. Тиигэжэ 1987 онойхиhоо 10.4 миллиард тухэриг дээшэлүүлэгдээ. 1988 ондо эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ 2.7 миллиард тухэригөөр ехэдхэгдэhэн байха юм.

Урдахи жэлэйхитэй сасуулхада, 1988 ондо хүнгэн промышленностиин эд бараа үйлэдбэрилгэ 3 миллиард тухэригөөр гэхэ гү, али 7 процентээр дээшэлүүлэгдээ. hайн шанартай шэнэ эдлэл хэрэгсэлнүүдые ехээр үйлэдбэрилэн гаргаhанай ашаар хүнгэн промышленностиин эд бараанай бухы үргалта түйлагдаhан байна.

1988 ондо гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай рознично эд бараанай эрьесэ 207 миллиард тухэригтэ хүрөө гэхэ гү, али 1987 онойхитой жэшэбэл, бодото сэнгүүдээр 13,9 миллиард тухэригөөр дээшэлүүлэгдээ.

Бухы түхэлэй hомололгонуудай ашаар дүн хамта 70,8 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд бариглжа, 6,2 миллион хүн байра байдалаа hайжаруулhан байгаа. Ниитэ хэмжээндэ үмсын гэрнүүдые бариглын хубита 1987 ондо 5,7 процент байhан hаа, үнгэрэгшэ жэлдэ 6,5 процентдэ хүргэгдөө.

Хүдэлжэ байгаа үйлэдбэриие шэнэ техникээр эзбсэгжүүлгэдэ, hэльбэн шэнэдхэлгэдэ гүрэнэй капитальна hомололгонуудэй 29,3 миллиард тухэриг гаргашалагдаа. Энэнь 1987 онойхиhоо 7 процентээр ехэ болоно. Үйлэдбэриин бариглын хэмжээндэ эдэ мүнгэ зөөриин хубита 41 процент болоо. Эрдэм, техникын түйлалтануудые промышленностьда нэбтэрүүлhэнэй ашаар 2,5 миллиард шахуу тухэриг алмагдаа.

1988 ондо республикын арадай ажахыда национальна доходто элшэ хүсэ, металл гаргашалгые хорооhоной ашаар хабтайлгагдамал хара түмэр, котел-пеэшэнэй ба мотоороой түлишэ, дулаанай ба электрын элшэ хүсэ гаргашелга түсэбэй ёhоор алмагдаhан байна.

1988 ондо 12 мянган промышленна предприятинуудта 12 миллион шахуу хүн ажахы эрхилэлгын шэнэ эрхэ байдалда хүдэлбэ (энэнь промышленностьда ажалладаг бухы хүнүүдэй 63 процент болоно). 200 гаран предприяти ажахын тоосооной гуримаар хүдэлhэн байгаа. Бурин хүсэд ажахын тоосооной ба өөhэдынгөө мүнгөөр хангалгын гуримаар хүдэлдэг предприятинуудта нэгэ тухэригэй продукци үйлэдбэрилгэдэ гаргашенууд, иимэ гуримаар хүдэлдэггүй предприятинуудайхида орходоо, hураггүй хурдан түргэнөөр доошолоо. Ашаг олзын үргалта горитой ехэ байхаhаа гадна, хүдэлмэриин хүсэн сулөөлэгдөө. Бурин хүсэдөөр ажахын тоосоондо оруулагдаhан бариглын эмхинүүдтэ подрядна хүдэлмэриин түсэбэй дүүргэлтын хэмжээн, ашаг олзо болон ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын эршэ дэлисэ бусад эмхинүүдэйхиhээ дээшээ юм.

1988 оной октябрь hарын байдалаар промышленностьда, бариилга дээрэ, худалдаа наймаанда, хүн зоной ажаhуудалые хангалгада, транспорт дээрэ бусад hалбаринуудта 60 мянга шахуу хүниие нэгэдүүлдэг 1180 ажалша коллектив арендnэ подрядта ороhон байгаа. Худөө ажахыда арендnэ харилсаан улам үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Гэхэтэй хамта ажахы эрхилэлгын шэнэ түхэл шэнжэнүүдые, онол аргануудые хүгжөөлгэдэ горитой дутуу дунданууд тохёолдоно. Материально-техническэ хангалгада, мүнгэн hангай-үрьhаламжын харилсаануудта, сэнгүүдые тогтоолгодо үндэhэн хубилалтануудболоодүй байhаар.

Промышленностьда гүрэнэй захилтай болон сэхэ холбоонуудтай зохилдуулан, продукцыар хангаха хэлсээтэ уялганууд 98,9 процентээр дүүргэгдээ. Промышленна продукци үйлэдбэрилгэ 3,6 процентээр, тэдэ тоодо үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые гаргалга («А» бүлэг) — 3,2, хэрэглэмжын зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ («Б» бүлэг) 5,2 процентээр үргаа. Ажалай бүтээсэ 5,3 процентээр дээшэлүүлэгдээ. Худэлмэрилэгшэдэй тоое хороожо, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлhэнэй ашаар промышленна продукциин бухы үргалта абтаhан байна.

1987 онойхитой жэшэбэл, худөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ 1,9 миллиард тухэригөөр гэхэ гү, али 2 процентээр дээшэлүүлэгдээ. Мал ажалай продукци 2,1 миллиард тухэригөөр гэхэ гү, али 3,3 процентээр дээшэлүүлэгдээ, таряан ажалай продукци 0,2 миллиард тухэригөөр гэхэ гү, али 0,4 процентээр хороогдоо.

Жэлэй хугасаа соо ажал ябуулгын бухы зүйлнүүдээр колхоз, совхозуудай ашаг олзо 19.3 миллиард, тухэригтэ хүрэбэ. Энэнь 1987 онойхиhоо 6,6 миллиард тухэригөөр ехэ юм. Худөө ажахын үйлэдбэриин ашаг үрэ 20-hоо 31 процент хүрэтэрөө дээшэлүүлэгдээ. Гарзатай ажахынуудай тоо 4,6-hаа 0,8 мянга хүрэтэр хороогдоо.

1988 ондо түсэбөөр хараалагдаhанда орходоо 27,8 миллион тонноор бага ороohо таряан хуряагдажа, 18,6 миллион тонно гүрэнэй нөөсэнүүдтэ оруулагдабагүй. Хартаабха, овощ, үрэ жэмэс ба бахчева ургамалнуудые ниитэ союзна ба республиканска фонднуудта оруулха түсэбүүд дүүргэгдээгүй.

Мяха болон мяханай продуктнуудые хэрэглэлгэ 1987 ондо хүн бүхэнэй хүртэсэдэ 71 килограмм болоhон байгаа hаа, 73 килограмм хүрэтэрөө дээшэлүүлэгдээ. hу болон сагаан эдеэнэй зүйлнүүдые хэрэглэлгэ 363 килограммhаа 370 килограммда хүргэгдөө.

Агропромышленна комплексые хүгжөөлгэдэ 34 миллиард тухэригэй капитальна hомололгонууд хэрэглэгдээ гэхэ гү, али энэнь тогтоогдоhон лимидэй 106 процент болоно. Эдэ мүнгэ зөөриhөө 28 миллиард тухэриг худөө ажахые хүгжөөлгэдэ гаргешалагдаа.

Бухы түхэлэй мүнгэн hенгhаа капитальна hомололгонууд 134.9 миллиард тухэригтэ хүрэбэ. 2,7 миллиард гол фонднуудые ашаглалгада оруулалгада 1987 онойхиhсо 2,7 миллиард тухэригөөр ехэ мүнгэн hомологдоо. Гүрэнэй түбэй капитальна hомололгонуудай лимит 95 процентээр, предприятинууд болон эмхинүүдэй фонднуудай мүнгэ зөөри 105 процентээр хэрэглэгдээ. Гүрэнэй капитальна hомололгонуудай хэмжээндэ эдэ мүнгэ зөөриин хубита 42 процент болобо.

1988 ондо капитальна hомололгонуудые үрихэ, үйлэдбэриин бариилгын газарые хороохо худэлмэри бэелүүлэгдэбэгүй. Бариилгын болзор хараалагдаhан хэмжээнhээ hураггүй дээшээ байна.

Республикын бариилгын эмхинүүд 64,5 миллиард тухэригэй подрядна худэлмэри хээ. Энэнь жэлэй түсэбэй 100,7 процент болоно.

1988 ондо республикан газар дээрэ оршодог предприятинууд, эмхинүүд 38 миллиард тухэригэй эд бараа, эдлэл хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилжэ, гадаадын оронуудта худалдаhан байна. Эдэнэй дундаhаа РСФСР-эй министерствэнүүд болон албан hэ зургаануудай продукци 2 миллиард тухэригтэ хүржэ, 19[illegible] онойхитой жэшэбэл, 14 процентээр дээшэлүүлэгдээ. Хитадтай, Японтой, Норвегитэй, Финляндитай, Швецитэй эрье шадарай ба хилэ шадарай худэлдаа наймаа хэхын тула 130 миллион тухэригэй Эсэгэ ороной продукци табигдаа.

Түсэбтэ табан жэлэй гурбедахи жэл — обществын экономическа, политическэ ба социальна ажабайдалда үндэhэн хубилалтануудай жэл дүүрэбэ. 1989 ондо республикын социально-экономическа хүгжэлтэдэ туйлагдаhан амжалтануудые батадхаха, хутэлбэриллгын экономическа арга олонууде шудалха, арбан хоёр дохи түсэбтэ табан жэлэй даабаринуудые дүүргэхын тула бата үндэhэ hуури табиха шухала.

(ТАСС).

ТҮҮХЭЭР ДАМЖАН...

Ниитын-политическэ, эрдэм дэлгэрүүлгын, зурагуудаар шэмэглэгдэhэн «Родина» журналай түрүүшын номер хэблэгдэн гараба. Энэмнай «Правда» газетын хэблэл юм.

«Түүхээр дамжан — мүнөө үедэ» гэжэ редакци шэнэ журналай гол шэглэлые тодорхойлhон байна. Манай Эхэ ороной түүхэ тухай материалнууд мүн тэрэшэлэн ниитын ажабайдалай, политикын, ёhо заншалай, эрхын мүнөөнэй байдалай үг удхые шэнжэлhэн мүнөө үеын ажабайдалай эгээл шухала асуудалнууд тухай очеркнууд ба статьянууд тэрэнэй хүүдаhануудта толилогдоо.

В. И. Ленин болон ородой суута эрдэмтэн, революционер П. А. Кропоткин хоёрой хоорондохи харилсаанууд түүхын эрдэмэй доктор Н. Пирумовагай «Бэшэгүүд ба үулэалгануд» гэhэн статья соо харуулагдана. Уран зохёолшо Ф. Абрамовай дневникhээ үшөө толилогдоогүй тэмдэглэлнүүдые, мүн Агуухэ Октябриин түрүушын хүшөө— Эрхэ сүлөөгэй хүшөө бодхоohон ба hандаргаhан түүхэтэй танилсуулhан материал үншагшад шэнэ журналай түрүушын номерто ороохо бэйна. «Манай шэнжэлгэ» гэhэн гаршаг доро «Смольнодохи буудалга» гэhэн очерк толилогдоо. КПСС-эй Ленинградска обкомой партийн түүхын институдай ахелагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ А. Кириллина Сергей Миронович Кировые алаhан ушар тушаа элдэб багсааамжалгануудые хаража үзэнэ. Бүри гушаад онуудта эдэ бүгэдэ тухай мэдээжэ болоhон аад, энэ харата ябадалай шалгалгаанууд ба олохон үшар байдал мүнөө болотогнюуса байhан. Мүнөө дээрээ «Родина» журнал гансал киоскнуудта наймаалагдаха. Тиин мүнөө жэлэй июль hараhаа гэртээ абахаар тэрээндэ заахил мүнөөнhөө хэжэ болохо. Журналай индекс 70798. нэгэ номерой сэн — 70 мүнгэн.

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номертo

Улаан-Удын хирпиисын заводой коллектив hарынгаа даабариие болзорhоонь урид дүүргэжэ, ажалай ехэ амжалта туйлаба. Завод үнинэй түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэдэгүй байhан гэжэ мэдээжэ. Юуб гэхэдэ, эндэ кадрнууд дуталдадаг, үйлэдбэриинь техническэ хэмжээн доогуур, ажалай эрхэ байдал зохид hайн бэшэ байhан. 1987 онhоо эхилжэ, завод hэльбэн шэнэдхэлгын хүдэлмэри комплексноор ябуулжа эхилhэн байна. Мүнөө тэрэнэй аша үрэ харагдаба бшуу. «Ажалай шэнэ амжалтаар» гэhэн корреспонденци дотор энээн тухай хэлэгдэнэ.

«Орон дотор — ори гансаа» — СССР-эй 50 жэлэй нэрэмжэтэ Улаан-Удын «Теплопривор» заводhоо В. Матвиевскиин, Б. Клипиницерэй фоторепортаж.

«Партийна ажабайдал: коммунистын арюун нэрэ хүндые түлөө». Энэ ниитэ гаршаг доро КПСС-эй обкомой эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин таhагай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ Б. Балбаровай «Хуушан аргаар» гэhэн статья толилогдоо.

«Хүдэлмэришэнэй хиналта» гэhэн ниитэ гаршаг доро худалдаа наймаанай эмхинүүдэй хүдэлмэриие хүдэлмэришэдэй хиналта доро абаха тухай республикын МВД-гэй ОБХСС-эй начальник В. Малышевай, газетын корреспондент В. Озеровой корреспонденци үгтэбэ.

Буряад hургуулинуудта хоёр хэлэ адли тэгшэ үзэхэ асуудалаар hая боложо үнгэрhэн научно-практическа конференциин тоосоон толилогдобо.

«Байгалай үмэнэхи түрэл хизаарнай» — суглуулбари.

РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй

У К А З

БАРИЛГЫН ЭМХИНҮҮДЭЙ БА БАРИЛГЫН МАТЕРИАЛНУУДАЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ «РСФСР-эй ГАБЬЯАТА БАРИЛГАШАН» ГЭhЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Барилгын талаар габьяатай байhанайнь, олон жэлдэ үнэн сэхээр ажаллаhанайнь түлөө **«РСФСР-эй габьяата барилгашан»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

БУРЯАДАЙ АССР-hээ

Афанасьев Владимир Алексеевичтэ — хүүргэ баридаг 9-дэхи трестын 34-дэхи мостоотрядай хабсаргашадай бригадир.

РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй
Түрүүлэгшэ В. ВОРОТНИКОВ.
РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй
Секретарь С. ЧИСТОПЛЯСОВ.

Москва. 1989 оной январиин 26.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Хурдадхалгын замаар

ҺУУДАЛ БАЙДАЛАА ҺАЙЖАРУУЛХА

Хубилган шэнэдхэлгын амислаал менай Хойто-Байгалай ажалшадай ажабайдалай бүхы талануудта нэбтэрэн орожо, ниитын хүсэнүүдэй эдэбхи үүсхэлые бүри дэшэлүүлнэ, хаа хаанагүй барагт һайн нүлөө үзүүлнэ. Хубилган шэнэдхэлгэ юун гэхэшэб, юу үгэжэ шадаха зэргэтэйб гэжэ ажалшаднай һайнаар ойлгожо абаа. Тиимэһээл үйлэдбэрнүүдэ шэнэ, түрүү онол аргенуудые зоримгойгоор нэбтэрүүлэн, эгээл эрхим үрэ дүн туйлахын тула тэмсэнэ. Холын хараатай түсэбүүдые зохёожо, тэрэнээ шударгы ажалаар бэелүүлэлсэнэ.

Менай Хойто-Байгалай райондо олон мянган хүдэлмэришэд, хүдөөгэй ажалшад, геологууд, түмэр замшад, ангуушад, загаһашад хүдэлдэг юм. Тэдэнэр Эхэ орондоо ашатай туһатай юумэ хэнэ, районойнгоо социально-экономическа хүгжэлтые түргэдхэхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулалсана. Районоймнай ажалшадай урда БАМ-ай гол шухала объектнүүдые бодхоохо, хүдөө ажахые хүгжөөхэ, үхэр мэлай тос толгойе алошоруулха, загаһа, ан олзоборилжо, гүрэндэ ехэ продукци дуладаха зорилго табигданхай. Тиимэһээ бүхы ажалша коллективүүд бага гаргашатайгаар ехэ ажал хэжэ, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, сэбэр олзо оруулха гэжэ эрмэлэнэ. Ажалша коллективүүдэй урда табигданан хүнгэн бэшэ эдэ зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула КПСС-эй Северобайкальскын горком коммунистнуудаар дамжуулан, бага бэшэ нүлөө үзүүлжэ эхилээ. Имагтал энээнһээ горкомой хүдэлмэриин гол шэглэл дулдыдадаг байна.

Урдань горкомдо барилгын болон транспортын таһаг бии һэн. Энэ таһагай хүдэлмэрилэгшэд, таһагые даагша хүдэлмэриэ хүсэд эмхидхэжэ шададаггүй байгаа. Ямар организаци хэдэн объект барижа ашаглалгада тушааба гээшэб, хэды метр тоннель малтагдабеб гээд тооложо, сагаа бараадаг байгаа бшуу. Ямар хүн хайшан гээд барилга хэнэб, тэрэ юун тухай бодомжолнсб гэжэ һайнаар, гүнэгыөөр шэбшэдэгшьегүй һэн.

Тиимэһээл КПСС-эй Северобайкальскын горкомой хүдэлмэрилэгшэд ажалша коллективүүдээр ябанагуй, хүдэлмэришэдэй ажал хэрэгээр һонирхоногүй гэһэн гомдолой бэшэгүүдые абадаг байгаабди. Суглаанууд дээрэшье шүүмжэлэдэ ороодог һэмди. Энэ дутагдал усадхаха зорилготойгоор нёдондо транспортын болон барилгын таһагые хаажа, хүдэлмэрилэгшэдыень барилгын ба промышленна предприятинуудта эльгэнэн байнабди.

Һүүлэй үедэ горкомой бүхы хүдэлмэрилэгшэд среда бүхэнэдэ ажалша коллективүүдээр ябажа, юрын хүдэлмэришэдтэй уулзадаг, үйлэдбэри дээрэ дайралдадаг дутагдалнуудые саг дары усадхалсадаг заншалтай боложо байна. Тиихэдэ һара бүри горкомой үдэрнүүдые холын һуурин посёлогуудта үнэргэнэбди. Нёдондо жэлдэ горкомой үдэрнүүдые Шэнэ Уоян, Северомуйск, Кумора посёлогуудта эмхидхэжэ, ажалшадтай сэхэ руунь, үнэн зүрхэнёөе хөөрэлдөө үнэргөө һэмди.

Сэхьень хэлэхэдэ, «намһаа саагуур, нерапһаа наагуур» гээд ябадаг хүтэлбэрилэгшэд-коммунистнуд мүнөөшье бии байнаар. Нэгэ жэшээ хэрэгэд үзэе. Шэнэ-Уоян посёлогто 11 мянган хүн ажаһууна, ажаллана. Сед-яслида, һургуулида ябаха наһанай үхибүүд эндэ ехэ олон. Тиимэһээл Шэнэ-Уоян посёлогто һургуулиин, сад-яслиин, соёлой-спортын байшангуудые бариха шухала. Гэбэшье тус посёлогой барилгын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд-коммунистнууд энээндэ анхаралаа өхэзр хандуулдаггүй байшоо.

Үшөө нэгэ жэшээ. «Литва-БАМстрой» колоннын хүдэлмэришэдэй бариһан саг үргэлжын посёлогто байрын гэрнүүд, һургуулиин, түмэр замай станциин корпусууд соо ехэ дулаан байна. Харин транспортна барилгашадай һуудаг посёлогой гэрнүүд, соёлой, һургуулиин байшан соохи агаар үбэлдөө 10—12 градусһаа дээшэ дулаан болоногүй.

Юундэ? «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралтын 572-дохи поездын хүтэлбэрилэгшэд хүдэлмэришэд тухайгаа һаналаа табигдаггүй гэжэ элирбэ. Үнэржэ ерэхдээ, тус поездын начальник В. Ф. Зубрилин коммунист-хүтэлбэрилэгшэ хүн аад, поездынгоо хүдэлмэришэдэй хүсөөр өөртөө үндэр сагаан гэр барюулаад, хорёолуулһан байба. Харин тиихэдэнь дүрбэ-табан хүнөө бүридэнэн зарим айлай 15—20 дүрбэлжэн метр талмайгай үйтан байрада ажаһуухадань, тэрэ һамгантаяа хэюулхэнэ гурбан таһалгатай үүжам гэр соо һуугаа бшуу.

Мүнөө хаа хаанагүй хубилган шэнэдхэлгын бэелүүлэгдэжэ байнан сагта хүдэлмэришэдэй һуудал байдалда урданай нимэ зангаар хандажа болохоо аал?! В. Ф. Зубрилинай ааша ябадалнууд тухай Шэнэ-Уоян посёлогой ажалшадай зүгһөө омдол-бэшэгүүд горкомдо орohон байха юм. Эдэ бэшэгүүдэй мүрөөр горкомой хүдэлмэришэдэй шалгалта хэһэн юм. Олонхи бариманууд зуб байгаа. В. Ф. Зубрилинай хэрэгые Шэнэ-Уоян посёлогто үзэгдэгдэһэн горкомой үдэрэй үедэ хаража үзөө һэмди. Посёлогой ажалшад һанамжа дурадхалнуудаа оруулаа. Жэл бүри Шэнэ Уоян посёлогой гэрнүүдые, зааһабарилгада 218 мянган тухэриг гаргашалха, 1974—1978 онуудта бариг-даһан гэрнүүдые заһабарилха шиидхэбэри горкомой үдэрэй үедэ болоһон суглаан дээрэ абтаа. Энэ шухала асуудалые КПСС-эй горком хиналта дороо абанхай.

Ажалшадай һуудал байдалые һайжаруулангүйгөөр, хубсаһа хүдэлмэришэдтөө зубшэл заабари үгэһэн ёз байдаг. Энэ управленниин хүдэлмэришэд Хойто-Муяын, Хабаровска хизаарта Ачинскын тоннельнүүдые барина, Москва, Алма-Ата хотонуудта метронуудые малталсана. Коммунист-хүтэлбэрилэгшэ В. А. Бессолов эдэ холын участогуудта ажалладаг хүдэлмэришэдтэй уулзажа хөөрэлдэдэг заншалтай. Бүхы хүдэлмэришэд дулаан зохид байратай, посёлогуудтань спортын-соёлой байшангуудтай, тамаралгын бассейнүүдшье бии. Нюугаад яахамнайб, 26 мянган зоной ажаһуудаг Северобайкальск хотодо тамаралгын нэгэшье бассейн үгы. Тиихэдэнь Северомуйск хотодо тамаралгын хоёр бассейн жэлэй алишье сагта хүдэлнэ.

«БАМтоннельстрой» управленниин хүтэлбэрилэгшэд хүдэлмэришэдэйнгөө һуудал байдал һайжаруулха талаар али болохо хэмжээнүүдые абана. Жэшээлхэдэ, проходчигоор хүдэлхэеэ ороһон хүн гурба-дүрбэн һарын үнэргэһэн хойно байра абана. Харин «Нижнеангарсктрансстрой» трестдэ 9—10 жэл соо хүдэлһэн хүдэлмэришэд болбосын тухэлтэй байрагүй, өөрынгөө бариһан саг зуурын багахан гэрнүүд соо мүнөө хүрэтэр ажаһууна. БАМ-ай объектнүүдые бодхоолсоно.

Коммунист -хүтэлбэрилэгшэнөө, тэрэнэй һанал бодолноо, хүсэл эрмэлэлһээ ажал ябуулгаһаа ехэ юумэн дулдыдадаг гээшэ. «БАМтоннельстрой» управленниин эмхидхэгдэнэнһээ хойшо 15 жэл үнэгэрбэ. Эдэ жэлнүүд соо байраар дутадаһан тухай гансашье гомдол КПСС-эй горкомдо ороогүй юм. Тус управленниин хүтэлбэрилэгшэд түрүүлэн үдэрнөө хүдэлмэришэдэйнгөө һуудал байдал һайжаруулха талаар ябуулга хэжэ, байрын гэрнүүдые, социально-соёлой байшангуудые олоор барюулаа. Мүнөөшье энэ шухала хэрэгые анхаралһаа алденагүй.

Үзэл сурталай хүдэлмэриие социальна хангалгын зорилгонуудтай зэргэ ябуулнагүй. Горкомой үдэрнүүдые, «түхэрэн стол», полит-үдэрнүүдые эмхидхэхэдэ, ажалшадтай уулзалгануудые үнэргэхэдэ эгээл түрүүн байрын асуудлаар ехэ хөөрэлдөөн болодог байха юм.

Манай Хойто-Байгалай район соо 1974 ондо 6 мянган хүн ажаһуудаг байгаа. Мүнөө эндэмнай 70 гарен мянган хүн ажаһууна, ажаллана. Тиимэһээ социальна асуудалнууд айхаб-тар орёо, шухала боложо, тэрэнние шиидхэлгэдэ бүхы хүсэ элсүүлхэ шухала.

Холын Хойто-Байгалай шэнэ шарайе хубилган, эндэхи баялигые ашаглаха хэрэгтэ хубитаяа оруулалсожа байнан хүнүүдэ зорилго һайн бэйдал түхэрэх гээшэ партийна, совет хүдэлмэришэдэй гол шухала зорилгонуудай нэгэниинь мүн болоно. Бидэ ойрын жэлнүүдэ айл бүхэнние байратай болгохо зорилго бэелүүлэгдэхэл хаш.

Юрын ажалшадай һуудал байдалые һайжаруулха хэрэгтэ бидэ коммунистнууд гол шухала анхаралаа хандуулха ёһотойбди. Иимэ эрилтэ манай парти, правительство табина бшуу. Тиимэһээл коммунист-хүтэлбэрилэгшэд зонай дунда үдэр бүри ябажа байха зэргэтэй. Үйлэдбэри дээрэ юун дутаданаб, хэнэй гэмээр гүрэнэй деебари дүүргэгдэнэгүйб гэхэ мэтые хүтэлбэрилэгшэ мэдээд ябаха ёһотой.

Нэгэ жэшээ хараябди. «БАМтоннельстрой» управленниин начальник В. А. Бессолов бүхы участогуудаар ябажа үрдиһэн, хүдэлмэришэдтөө зубшэл заабари үгэһэн ёз байдаг. Энэ управленниин хүдэлмэришэд Хойто-Муяын, Хабаровска хизаарта Ачинскын тоннельнүүдые барина, Москва, Алма-Ата хотонуудта метронуудые малталсана. Коммунист-хүтэлбэрилэгшэ В. А. Бессолов эдэ холын участогуудта ажалладаг хүдэлмэришэдтэй уулзажа хөөрэлдэдэг заншалтай. Бүхы хүдэлмэришэд дулаан зохид байратай, посёлогуудтань спортын-соёлой байшангуудтай, тамаралгын бассейнүүдшье бии. Нюугаад яахамнайб, 26 мянган зоной ажаһуудаг Северобайкальск хотодо тамаралгын нэгэшье бассейн үгы. Тиихэдэнь Северомуйск хотодо тамаралгын хоёр бассейн жэлэй алишье сагта хүдэлнэ.

«БАМтоннельстрой» управленниин хүтэлбэрилэгшэд хүдэлмэришэдэйнгөө һуудал байдал һайжаруулха талаар али болохо хэмжээнүүдые абана. Жэшээлхэдэ, проходчигоор хүдэлхэеэ ороһон хүн гурба-дүрбэн һарын үнэргэһэн хойно байра абана. Харин «Нижнеангарсктрансстрой» трестдэ 9—10 жэл соо хүдэлһэн хүдэлмэришэд болбосын тухэлтэй байрагүй, өөрынгөө бариһан саг зуурын багахан гэрнүүд соо мүнөө хүрэтэр ажаһууна. БАМ-ай объектнүүдые бодхоолсоно.

Коммунист -хүтэлбэрилэгшэнөө, тэрэнэй һанал бодолноо, хүсэл эрмэлэлһээ ажал ябуулгаһаа ехэ юумэн дулдыдадаг гээшэ. «БАМтоннельстрой» управленниин эмхидхэгдэнэнһээ хойшо 15 жэл үнэгэрбэ. Эдэ жэлнүүд соо байраар дутадаһан тухай гансашье гомдол КПСС-эй горкомдо ороогүй юм. Тус управленниин хүтэлбэрилэгшэд түрүүлэн үдэрнөө хүдэлмэришэдэйнгөө һуудал байдал һайжаруулха талаар ябуулга хэжэ, байрын гэрнүүдые, социально-соёлой байшангуудые олоор барюулаа. Мүнөөшье энэ шухала хэрэгые анхаралһаа алденагүй.

Үзэл сурталай хүдэлмэриие социальна хангалгын зорилгонуудтай зэргэ ябуулнагүй. Горкомой үдэрнүүдые, «түхэрэн стол», полит-үдэрнүүдые эмхидхэхэдэ, ажалшадтай уулзалгануудые үнэргэхэдэ эгээл түрүүн байрын асуудлаар ехэ хөөрэлдөөн болодог байха юм.

Манай Хойто-Байгалай район соо 1974 ондо 6 мянган хүн ажаһуудаг байгаа. Мүнөө эндэмнай 70 гарен мянган хүн ажаһууна, ажаллана. Тиимэһээ социальна асуудалнууд айхаб-тар орёо, шухала боложо, тэрэнние шиидхэлгэдэ бүхы хүсэ элсүүлхэ шухала.

Холын Хойто-Байгалай шэнэ шарайе хубилган, эндэхи баялигые ашаглаха хэрэгтэ хубитаяа оруулалсожа байнан хүнүүдэ зорилго һайн бэйдал түхэрэх гээшэ партийна, совет хүдэлмэришэдэй гол шухала зорилгонуудай нэгэниинь мүн болоно. Бидэ ойрын жэлнүүдэ айл бүхэнние байратай болгохо зорилго бэелүүлэгдэхэл хаш.

Юрын ажалшадай һуудал байдалые һайжаруулха хэрэгтэ бидэ коммунистнууд гол шухала анхаралаа хандуулха ёһотойбди. Иимэ эрилтэ манай парти, правительство табина бшуу. Тиимэһээл коммунист-хүтэлбэрилэгшэд зонай дунда үдэр бүри ябажа байха зэргэтэй. Үйлэдбэри дээрэ юун дутаданаб, хэнэй гэмээр гүрэнэй деебари дүүргэгдэнэгүйб гэхэ мэтые хүтэлбэрилэгшэ мэдээд ябаха ёһотой.

Нэгэ жэшээ хараябди. «БАМтоннельстрой» управленниин начальник В. А. Бессолов бүхы участогуудаар ябажа үрдиһэн, хүдэлмэришэдтөө зубшэл заабари үгэһэн ёз байдаг. Энэ управленниин хүдэлмэришэд Хойто-Муяын, Хабаровска хизаарта Ачинскын тоннельнүүдые барина, Москва, Алма-Ата хотонуудта метронуудые малталсана. Коммунист-хүтэлбэрилэгшэ В. А. Бессолов эдэ холын участогуудта ажалладаг хүдэлмэришэдтэй уулзажа хөөрэлдэдэг заншалтай. Бүхы хүдэлмэришэд дулаан зохид байратай, посёлогуудтань спортын-соёлой байшангуудтай, тамаралгын бассейнүүдшье бии. Нюугаад яахамнайб, 26 мянган зоной ажаһуудаг Северобайкальск хотодо тамаралгын нэгэшье бассейн үгы. Тиихэдэнь Северомуйск хотодо тамаралгын хоёр бассейн жэлэй алишье сагта хүдэлнэ.

«БАМтоннельстрой» управленниин хүтэлбэрилэгшэд хүдэлмэришэдэйнгөө һуудал байдал һайжаруулха талаар али болохо хэмжээнүүдые абана. Жэшээлхэдэ, проходчигоор хүдэлхэеэ ороһон хүн гурба-дүрбэн һарын үнэргэһэн хойно байра абана. Харин «Нижнеангарсктрансстрой» трестдэ 9—10 жэл соо хүдэлһэн хүдэлмэришэд болбосын тухэлтэй байрагүй, өөрынгөө бариһан саг зуурын багахан гэрнүүд соо мүнөө хүрэтэр ажаһууна. БАМ-ай объектнүүдые бодхоолсоно.

Коммунист -хүтэлбэрилэгшэнөө, тэрэнэй һанал бодолноо, хүсэл эрмэлэлһээ ажал ябуулгаһаа ехэ юумэн дулдыдадаг гээшэ. «БАМтоннельстрой» управленниин эмхидхэгдэнэнһээ хойшо 15 жэл үнэгэрбэ. Эдэ жэлнүүд соо байраар дутадаһан тухай гансашье гомдол КПСС-эй горкомдо ороогүй юм. Тус управленниин хүтэлбэрилэгшэд түрүүлэн үдэрнөө хүдэлмэришэдэйнгөө һуудал байдал һайжаруулха талаар ябуулга хэжэ, байрын гэрнүүдые, социально-соёлой байшангуудые олоор барюулаа. Мүнөөшье энэ шухала хэрэгые анхаралһаа алденагүй.

Үзэл сурталай хүдэлмэриие социальна хангалгын зорилгонуудтай зэргэ ябуулнагүй. Горкомой үдэрнүүдые, «түхэрэн стол», полит-үдэрнүүдые эмхидхэхэдэ, ажалшадтай уулзалгануудые үнэргэхэдэ эгээл түрүүн байрын асуудлаар ехэ хөөрэлдөө

АГИТ-ПУНКТЫН ГАЛНУУД

...ин районой «Дружба» колхозой түб һууриндахи ...ин галнууд удэшын харанхыда холоһоо гэрэлтэн ...ирдэг. Ажалайнгаа һүүлээр колхозой гишүүд эндээ суг...ат һарада болохоёо байһан СССР-эй арадай депу...ын һунгалта тухай һонирхолтойгоор хөөрэлдэнэ.

...ын даагшаар колхозой экономист, отделениин ...ийна организацийн секретарь Долгор Цыреновна ...талаганхан.

...ын удэлэмэриймэй ехэ даа. Энэ жэлэй һунгалтын ...ын урдынхида орходоо нилээд хүбилгөөданхай. ...ын һонирхомоор, анхарал татамаар зүйлнүүд ...ха юм. Эдэ бүгэдые хөреадаа абан, ойлгуулам...ын ямарие ябуулха гэжэ оролдонобди. Манай нацио...ториальна 524-дэхи округлоһоо СССР-эй арадай ...ын кандидадаар хүршэ оршодог «Победа» колхозой ...ын Дамби Базарович Дамбаев дэбжүүлэгдэбэ гээшэ ...ын нүхэрнай урдандаа манай колхозой парткомой ...ын олон жилдэ хүдэлөө һэн. Тиимэнээ манай сомо...ын харьяата нютагуудай һунгаршад энэ нүхэрэйн...ын дуулга үгэхэ бэшэ гэхэ байнаб,— гэжэ агитпунктые...ын Ц. Батуева хэлэбэ.

...ын районой Удын совхозой коллектив өөнэдынгөө ...ын захынгаа директор Цыремпил Жигжитович Шираб...ын энэл Хориин национально-территориальна округ...ын арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлээ. Энэ ...ын дуршэлтэй хүтэлбэрилэгшэ байһаниинь олондо...ын бшуу. Һүүлэй арба гаран жилдэ Удын совхозые...ын байха үедөө республика дотор нилээд мэдэ...ын. Манай сомоной Советдэй хүн зон Ширабдор...ын нал һайн мэдэхэ, тэрэнние таниха юм. Тиимэ...ын пункт соомнай өрөгшэд Удын совхозой директор...ын жиевей нөмтараар, тэрэнэй хэжэ байһан хүдэлмэ...ын дозойнь үйлэдбэриин үрэ дүнгүүдэй өхэ һонир...ын мэтын зүйлнүүд демократийн үлам үргэдэжэ, ...ын байные үшөө дахинаа гэршэлэн харуулна...ын колхозой песткомой секретарь Бальжинима...ын Цыдыпов хөөрэлдөө үргэлжэлүүлбэ.

...ат соо сэбэр, һеруул, дулаан. Ута стол дээрэ элдэб ...урналнуud табигданхай. Эндэ галуу һунгашын бу...ын хэгдэнэй. Тэндэнь таг дээрэ СССР-эй Конституци, ...ын арадай депутадуудай һунгалта тухай» Хуули тухай ...ын абаатай байна.

...ын пунктда 17 агитатор хүдэлнэ. Тэдэнэй дундаһаа ...ын гаалев, Д. Б. Базарсадуева, В. Б. Байнзуров болон ...ын өмнө абаһан участогуудтаа ошожо, һунгашадтаяа ...ын хубилган шэнэдэлгэн аша түһаар совет демокра...ын гэжэ байһан тухай хөөрэнэн байха юм,

...ын энэ сомоной Советдэй харьяата Улзытэ, Поперечн...ын нинуудай клубууд соо агитпунктнууд мөн лэ нэгэ...ын дэнэй сонхонууд удэшэ орой болотор гэрэлтэнэ. ...ын зоншье энэнэ руу ябалгатай. Тэндэхи агитпункт...ын вагшанар нүхэд Уварова, Цыдыпова гэгшэд агита...ын хамта һунгашадай дунда ойлгуулемжэн хү...ын дэбхитэйгээр ябуулха эуурөө, нютаггаа, район бо...ын публика соо, орон доторнай һунгалтанда һунгалта ...ын амар хубилалтануудай болоһон тухай һонирхолтой...ын олдөө үнгэргэнэ.

Г. БАДМАЕВ,
мянай корр.

НЮТАГААРХИДАЙНГАА ҺОНИРХОЛ ДЭМЖЭЖЭ...

Соёлшод—хүдөөгэй ажалшадта

ЭБЭРТЫН соёлой-спортивна комплекс нютагай соёлой байшангай, эндэхи дунда һургуулийн тусхай талмайтай спортын залай, хүршэ Дабаата тосхондохи филиалай, мөн эдэ нютагуудай библиотекэнүүдэй баазануud дээрэ 1985 ондо байгуулагдаа юм.

Манай соёлой-спортивна комплексын дэргэдэ олоной һонирхол үүсхэмээр кружогууд, тусхайлбал, уран нэхэлгээр, эдеэ шаналгаар, эсхэлгэ өөлгоор сүлөө сагтаа шадабарияа нарижуулха зорилготой «Хозяюшка», шатарта дуратайшуулай «Сагаан тэргэ», мөн багашуулай «Багульник», «Незнайка» гэһэн клубууд эмхидхэгдэнхэй юм. Тэрэшэлэн өхэшуулэй, багашуулай хоорнууд, мөн лэ хөөр бүлэг хатарай кружогууд бии.

Комплексынмай дэргэдэхи уран һайханай коллективэйхид районойнгоо, республикын харалгануудта нэгэнтэ бэшэ эрхимлэжэ гараһан байдаг. Энэ талаар манай уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Герман Борисович Басановай аша габьяае өнсолон тэмдэглэмээр байна. 20 гаран жилдэ таһалгаряагүй-гөөр ажаллажа байһан энэ нүхэрэй хүтэлбэри доро эрэшүүлэй, эхэнэрнүүдэй эрхим һайн дуунай бүлэг республикын уран һайханай харалгын лауреадуудай үндэр нэрэ эзэргэдэ хүртэнэн байгаа. Манай дуушад В. Р. Коноваленков, Д. Р. Дубданова, Н. Г. Раднаева, В. А. Гладкова гэгшэд хэдэн жилдэ холо һайндэрэй концертнүүдтэ, уран һайханай районой харалгануудта хабаадалсана.

Манай хатарай коллектив шадамар бэрхэ гүйсэдхэлгынгөө ашаар уран һайханиие улад зоной дунда дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнгаа түлөө агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой дипломоор шагнагдаа һэн. Энэ шагнал хэдаа арадай уран бүтээлэй Бүхсоюзна хөөрдохи фестивалиин дүнгөөр хореограф В. Г. Цыбеновагай габьяае орууласан барюулагдаһан байгаа гэжэ онсолон тэмдэглэлэтэй.

Тиихэдэ республикын профсоюзуудай совет манай соёлой болон спортын комплексын үхибүүдэй уран һайханай 19 хүнһөө бүридэгэн коллективые Монголой Арадай Республикын пионернүүдэй «Гүн нуур» гэжэ лагерьта амарха путевкоор шагнаа һэн. Тиигэжэ манай эдир түлөөлэгшэд эхэ дүү ороной революционно-дурасхаалта газарнуудаар ябаһан, Сүхэ-Баатар, Улаан-Баатар, Алтан-Булаг хотонуудай үзэсхэлэнгүүдтэй танилсаһан байна. Тиигэжэ ябаха үедөө манай эдир артистнууд монгол үетэнэйнгөө урда өөһэдынгөө хатар, дуунуудые гүйсэдхэжэ амжаа һэн. Энэ үшөө манай эдиршүүлые өхэзр урмашуулһан, саашадаа уран һайханайнгаа кружогто эдэбхи хэшээлээ улам эдэбхижүүлэн хабаадалсаха эрхэ нүхэсэл, зориг найдал тэдэнэртэ олгоһон байна.

Энэ мэтээр хүдөө нютаг уран һайханай хэрэгые эдэбхижүүлжэ, бусадай дундаһаа шалгарһан коллективүүдые иимэрхүүгээр урмашуулжа байбал, хүдөөгэй ажалшадые соёлой талаар ханглага саашадаа хүргэхэ, эдэбхижэхэ эрэгтэй. Гэбэшье энэ ушарта нэгэ зүйл тухай хэлэхэ хэрэгтэй гэжэ һананаб. Ушарынь хадаа манай эхэнэр дуушадай бүлэгые 1987 ондо Москва ошото путевкоор профсоюзай обком шагнахань гэһэн һураг суу гараад, тэрэ хэмжэ ябуулга манда мэдэгдээгүй шалтгаанаар замхашаһан юм. Манай дуушад тэрэ үндэр сэгнэлтые бэлиг шадабарияаа абаһан байгаа ёһотой. Тезд тэрэнь бодото дээрэ юундэ урмашуулагдангүй үлэшэхэ байгаа гэгшэб?

Манай соёлой-спортивна комплексдо архидалгатай тэмсэхэ хэмжэ ябуулганууд уридшалан табигдаһан түсэбэй өөһоор эрхилэгдэнэ. Соёлшодной клубтаа архидалгагүй хэдэ хэдэн түрэ найр эмхидхэ һэн. Тэрэшэлэн нютагтаа физкультура, спортын зүйлнүүдээр мүрысөөнүүдые үнгэргэхэ талаар зарим тэды хэмжэ ябуулгануудые бэелүүлээ. Жишээлхэдэ, манай соёлой-спортивна комплексдо шатараар, столой теннисээр, сагаар, боксоор, урилдалгаар болон бусадые зүйлнүүдээр үнгэргэдэдэг мүрысөөнүүдэ нютагай залуу ажалшадһаа гадна, дунда һургуулиимнай һурагшад, багшанар эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг юм. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, манай спортсменүүд район соогоо үнэргэгдэдэг зүйл бүхэнэй мүрысөөнүүдтэ хабаадажадаг гуримтай.

Шэбэртэ нютаһаа гараһан бүряад ороной алдарта поэт Дондок Аюшеевич Улзытуевай түрэһэн үдэрые тэмдэглэхэ ушар хадаа манай комплексдо зэншалта болонхой. Шэбэртын сельсэ Советэй түрүүлэгшэ байһан Б. Б. Улзытуевай эдэбхи үүсхэлээр үнгэргэгдэдэг болоһон поэзиин үдэшэдэ манай республикын мэдэжэ поэдуud, искусствын түлөөлэгшэд олоор үригдэдаг байна. Манай нютагазархидай Дондок Улзытуевайнгаа нэрэ сольые, дурасхаалые нангинаар сахижа байдагайнь гэршэ энэ ха юм даа. Үнгэрнэн декабрь һарын тэнгээршье поэзий дурасхаалда зорюулагдаһан поэзиин ехэ үдэшэ концерт-нааданайгаар үнгэргэдөө һэн.

Хүдөөгэй эрхэ байдалда хони, мал хараже, холо, ойрын бэлшээринүүдээр ябаһан малшадые жилэй дүрбэн сагта соёлой болоод, ажаһуудалай, мөн медицинын үргэн хэрэглэмжэн зүйлнүүдээр таһалгаряагүйгөөр хангажа байха гээшэ аргагүй зүб эрилтэ мөн.

Манай Бэшүүрэй совхозодо хонидой 22 отара, һүүлийн хоёр фермэ бии. Тэдэ бүгэдэндэ ажаллажа байдаг малшадые нютагайнгаа хүдалдаа наймаснай, медицинын хүдэлмэрилэгшэдтэй хамтаржа комплексно гуримаар хангаха ябадалда арга боломжонуудаа элсүүлэн хабаадалсанабди. Энэ талаар бүхы юумэн жэншэдгүй хэгдэнэ гэхэн аргагүй. Зарим ушарта холо, ойрын отара, фермэнүүдээр уридшалан табигдаһан графигаар гараха гэхэдэ, бензинэй асуудал гэхэ гү, али транспортын үгы байха ушар алил үзэгдэдэг.

Хабэрай тарилгын, гараа хүрэлгын үедэ, мөн ниитын малай үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын хаһада соёлшодной хэзрын отарануудаар, үбһэшэдэй отогуудаар ябажа, концерт-нааданд харуулдаг гээшэ. Тиихэдэ дуу, хатаснуудтаа гадна, үдэрэй темдэг найруулагдаһан сценкэнүүдые гүйсэдхэжэ, ажалшадай һонирхол үүсхэдэг, «Дайшалхы» болоод «Сахилгаен» хуудаһануудые гаргажа, тарилга, хүрэлгын хүдэлмэриин совхозой юрэнхы байдалтай танилсуулдаг байнебди.

Шэнэ ёһоор хурим түрэ үнгэргэхэ хэрэгтэ соёлшодоймной оруулдаг хубитые нютагайхидай үргэнөөр дэмжэдэг.

Мүнөө үедэ ниитын малай үбэлжэлгын түлэг ябажа байхада, манай соёлой-спортивна комплексынхид долоон хоног бүри холо ойрынгоо малшад, хонишодто шэнэ, һонин номуудые абаашана, лекци, хөөрэлдөө хэнэ, концерт-наада харуулна.

Л. ЦЫДЫПОВА,
Шэбэртын соёлой байшангай директор.
Бэшүүрэй район.

Хадата Ахын районой түб Орлик тосхоной дунда һургуулида дүшеед багша 453 һурагшадта ном заадаг. Буряад хэлэнэй багша Октябрина Шойжоповна Дашеева Буряадай багшанарай институт дүүргээд, арба гаран жилдэ түс һургуулида хүдэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: буряад хэлэнэй багша О. Ш. Дашеева.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

...НХЭ ЭЛҮҮРЭЙ АША ТУҺАДА

...адые медицинскэ та...галгын хэрэгые саа...ам нарижуулан һай...хадаа мөнөө үе са...шухала асуудалнуу...болоно. Энэ асуудал...дэ профсоюзай орг...ын эдэбхитэйгээр, ха...ын өхэтэйгээр хабаадал...атай.

...ирилэгшэдэй энэхэ ...сахин хамгаалха, гу...циальна страхованиин ...ирие гаргашалха хэ...найжеруулха талаар ...йан хүдэлмэри туг...Удын трикотаж га...ханэй фабрикын ди...ь. Д. Тармаев, пред...профсоюзай коми...үүлэгшэ Р. Ф. Пав...ишэд республикын ...ууудай советдэй пре...эрэ тоосоһон байна. ...элүүр» гэһэн прог...рамные бэелүүлэн, фабрикын дирекци болон профком үнгэрһэн жилдэ нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулһан байна. 1988 ондо 350 хүдэлмэрилэгшэ эхэнэрнүүдэй ажалай эрхэ байдал һайжаруулагдаа. Оёдолой ба нэхэлгын цехүүдтэ амарэлтын төһөөлгө түхеэрэгдэ. Фабрикын ясли-садуудта санаторно гуримай хөөр бүлэг бии болгогдожо, 120 үхибүүн бэеэ эмшэлүүлэн, элүүржүүлэн байха юм.

1988 оной хамтын договорой болон социалис үялгануудай ёһоор, үбшэлһэнөө боложо, ажалаа һамшалгые 3 процентээр хороохо зэргэтэй байгаа. Иимэ зорилго тодорхойлбошье, тэрэнээ хүсэд дүүргэжэ шадаагүй байха юм. Үбшэнэй шалтгаанаар ажалдаа гарадаггүй ушар 1987 онойхидо орходоо, недондо 23 процентээр олошороо бшуу. Зарим цехүүдтэ температурынь нэгэ янза бэшэ, тоо-ho ехэтэй байдаг. Медицинскэ талаар түһаламжа һанаһанда хүрэмөөр бэшэ. Санатори-профилактори бариха асуудал үшөө шийдхэгдэхүй байнаар, байрын гэрнүүдые бариха түсэбэй дүүргэгдэдэггүйнээ боложо, хүдэлмэрилэгшэдэй 45 процентнь хамтын байрада ажаһууна.

Хүдэлмэриишэдэй энхэ элүүр байлгын түлөө ябуулагдадаг хүдэлмэрие зорид һайжаруулха гээд профсоведэй президиум фабрикын директор нүхэр Тармаевта, профкомой түрүүлэгшэ нүхэр Павловада шанга эрилтэ табиба.

А. МУРАШЕВ,
совпрофой инструктор.

МУХАР-ШЭБЭРҺЭЭ МЭДЭЭСЭНЭ

АЮУЛДА ОРОҺОН АЖАХЫДАА

Хара-Шэбэр нютагта малай байра галай аюулда орожо, һаамхай үнеэд олооро гарзалаа. Нютагай зон түрэл колхозодоо тиһалхяяа эмэлээн, шадаха эзргээрэ колхозойнгоо жасада мүнгэ оруулна. Ажалай ветерануud, пенсионернүүд Р. З. Зарипова, К. Н. Колобкова, А. Н. Полянская гэгшэд арба-арбан түхэриг колхозодоо дамжуулба. Нютагай магазиней хүдэлмэрилэгшэд Г. Г. ба А. А. Казарянтан, Л. Г. Ханарова мөн лэ арбан түхэриг хүн бүхэн колхозойгоо кассада оруулаа. Колхозой ахалагша мэргэжэлтэд В. Л. Полубенко, М. Н. Зарипов, Ф. М. Гарипов ба Г. И. Сафонова гэгшэд түс тустаа хорин табан түхэриг аюулда ороһон ажахыдаа үгөө. Колхозой правленийн түрүүлэгшэ В. В. Черных ба фермые даагша А. А. Грузинцев таби-табин түхэриг колхозойнгоо кассада дамжуулба.

МАЛШАДАЙ БЭЛЭГ

«Коммунизм» колхозой туугалай комплексын үшан зургаан малшад үнгэрһэн жилдэ һайнаар ажаллажа гараа һэн. Эдэнэр хамтадаа 1.599 түхэриг мүнгэ нэмэлтэ түлбэри болгожо абаад, тэрэнээ нютагай дунда һургуулида бэлэглэбэ.

Энэ һургуули хөөрдохи жэлээ шэнэ гуримаар ажаллажа байнхай. Һурагшадые түһаламжа үзүүлхэ түб байгуулагданхай. Эндэ политическэ, физкультурын, искусство ба литературын, байгаалиин, тоолон тодорхойлогдоһон һалбаринууд амжалтатайгаар ажалаа ябуулна.

Үхибүүд бүхэли үдэрөө һургуулидаа үнгэргэжэ, эрдэм мэдэсэеэ дээшэлүүлнэ, бэеэ һорино, дуратай юумээ хэнэ. В. Г. Яковлевай директорэр хүдэлдэг энэ һургуули үхибүүдэшье түрэл, һонирхолтой, гэрэтхинээшье һанаае амар байлгаха бшуу. Малшадай бэлэглэһэн мүнгэн эндэ хэрэгтэй болохо байха.

З. ШИРДАРМАЕВ.

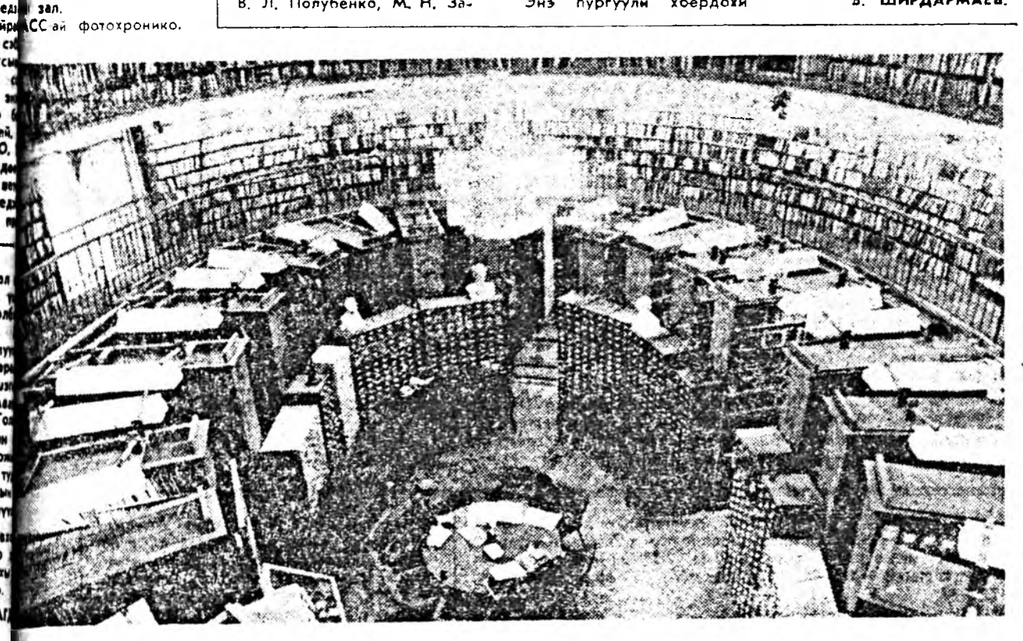

...ГРАД. М. Е. Салты...ихэн нэрэмжэтэ Гү...валай Улаан Тугай ор...ублична библиотекэ ...удаһаар 175 жилэйнгээ ...удэрнүүдтэ тэм...Оронойнгоо өрдэм, ...хүгжэлтэдэ тэрэ ехэ ...үргэлжэн гээш. Поэт ...улагша Н. И. Недич, ...шэгшэ И. А. Крылов ...ын түрүүшэ ...удэл...ын байһан ю... Энэ ...ыкэ В. И. Ленинэй ду...ай газарнуудай нэгэн ...3—1895 онуудта В. И. ...ыкэ библиотекэдэ ходо...ай гаа. Жасынгаа баяр...алаар тэрэ дэлхэйн ...иблиотекэнүүдэй тоо...ог. Удэр бүри 4 мянг...тэрэнэй үншалгын 26 ...ордэг.

ДЭЭРЭ: библиотекын зал.
ССР-ай фотохроника.

ХАМТЫН ШЭНЭ РЕСТОРАН НЭЭГДЭХЭ

ЭРХҮҮ (ТАСС). Мөнөө жилдэ «Нэймэнгу» гэһэн багахан ресторан нээгдэхэ юм Ниитын эдеэ хоолой областной управлени ба Хитадай Дотор Монголой автономито районой хилэ шадарай-худалдаа наймаанай компани тэрэнние нээхэ шийдхэбэри абанхай.

Зуун жилэй эхээр, 20-ёод он болотор Ангор мүрэн дэрэхи хотодо хитад кухнин эдеэ хоолой амтагай зүйлнүүдэй ресторануud ба чайханууд олон байһан. Тэдэнэй байһан газарые урданай хүнүүд мөнөөшье болотор һанадаг.

Хамтын шэнэ предприятие худалдаа наймаанай өөрын тамгатай байха юм. Эндэ орогшод гарай бэлэгүүдые худалдажа абаха аргатай байха.

— Энэмнай миин лэ түрүүшын алхам болоно.— гэжэ Эрхүүгэй областной гүйсэдхэхэ комитедэй түсэбэлгын-экономическа гол управлениин гедаадын экономическа таһагые даагша А. Беляков хэлээ һэн.— Хитад кухнитай үшөө нэгэ ресторан Братскда нээгдэхэ. Хоёр ороной хоорондо хилэ шадарай холбоо бэрисээе улам үргэдхэхэ программын ёһоор, областной түбтэ эзэгтэр хадхаже эмшэлхэ, зүүнэй ороондудэй медициныи бусад онол аргануудые хэрэглэхэ хамтын клиникэ байгуулагдахаар түсэблэгдэнэ.

ХҮДЭЛМЭРИИН БҮЛЭГЭЙ ЗАСЕДАНИ

ЖЕНЕВЭ. Химическэ зэбсэг түшаа Пагуошско уулзалгын хүдэлмэриин бүлэгэй 1-дэхи заседани Женевэдэ дүүрэбэ. Буу зэбсэгүүдые хуряалгын ба химическэ зэбсэгэй асуудалнуудаар хөдэн ороной далаад эрдэмтэд, экспертнүүд тэрэлэй хүдэлмэрида хабаадаһан байгаа. Химическэ зэбсэг хорихо талаар улаасхоорондын конвенциие түгэхэхэ хүдэлмэриие түргэдхэлгэдэ анхарба. Тусхайлбал, буу зэбсэгүүдые хуряаха конференциин хаһаг үүдэгэ, шэнэ түхэлэй химическэ зэбсэг зохёолые болюулха асуудалда хабаатай тодорхой зорилгонуud, тэрэнние үйлэдбэрилхэгүй байлгын хойноһоо хинаха техническэ асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэнэн байна.

ООН-ой КОМИССИИН 45-дахи СЕССИ

ЖЕНЕВЭ. Хүнэй эрхэнүүд түшаа ООН-ой комиссиин 45-дахи сесси Женевэдэхи Нацинуудай ордон соо нээгдэбэ. Дэлхэйн 120 ороной 1200 шахуу делегат, правительствада ородоггүй 120 элдэб эмхинин түлөөлэгшэд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадана. Дэлхэйн 143 гурэн комиссиин гишүүд юм. Бусад ороноуд адаглагшад боложо, сессидэ ерэнхэй. Энэ сессидэ хабаадагшад хүнэй эрхэнүүд тушаа улаасхоорондын хэлсээнүүдэй ямар байлгада хабаатай гол шухала асуудалнуудые, энэ талаар шэнэ документнуудые зохёон абаха хараа түсэбүүдые зүбшэн хэлсэхэ байна. Израилиин булимтаран эзэмдэһэн газар нютагуудта, тэрэ тоодо Палестинодо, Чилида, Иранда, Гватемалада бусад зарим ороноуудта хүнэй эрхэнүүдэй хазагайруулагдадаг тухай асуудалнуud зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаһан байна.

УГАЙНГАА ТҮҮХЭТЭЙ ТАНИЛСАЯ!

Түрэл хэлэнэй-түшэг хэшэгнай

БУРЯАД хэлэ үзэлгые һэргэхэ, хүгжөөхэ тухайда һүүлэй үедэ хэгдэжэ байһан хэмжээ ябуулганууд олондо һайшаагдана. Һүүлэй хори гаран жилэй туршада олонхи һургуулинуудта буряад хэлэ үзэлгэ хайша хэрэгээр заагдаа гэхэ гү, али огто орхигдошоо бэлэй. Энэ талаар гаргагдаһан алдуу дутуунууд мөнөө дээрээ заһегдаагүй һаа, хожом хойшодоо түрэл арадайнгаа түүхэ домогые мартаха жэшээтэй байгаабди. Бури гүшөд оной үедэ хуушан монгол бэшэгнээ лата, ород үзэгүудтэ орожо, литературна буряад хэлэ байгуулжа байхадаа, хуушан монгол бэшэгнээ дэмы арсагдаһан байгаа гэжэ һанадагби.

Хуушан монгол бэшэг дээрэ хэды шэнээн холын түүхэ домог бэшэгдэһэн байгааб? Мөнөө тоотойхон, үсөөн хүн уншажа шадана ёһотой. Тэрэ бэшэгээр ганса шажанда хабаатай ном һудар бэшэгдэдэг байгаа гэхэдэ буруу бэшэ аал? Миниий һанахада, буряад хэлэнэй багшанарые бэлдэдэг багшанарай училищи, институдта хуушаи монгол бэшэг заалгые эхилхэ ёһотойбди.

Наһатай зоной энэ бэшэгээр һонирхоо һаа, Буряадай республикын эрдэмэй библиотекэ иимэ үргые Новгородай областной эрдэмэй библиотекын жишээгээр дүүргэмээр байна. Һаяхан миниий энэ библиотекын дүй дуршэлтэй танилсахадамни, зүүн зүгэй хэлэнүүдээр һонирходог хүнүүд кооперативай гуримаар мүнгэ түлөөд, долоон хоногто хөөр дахин хэшээлнүүдые өбдэг байна.

Тиихэдэ библиотекэ тэрэ хэлэ бэшэг үзэгшэдһөө татаһан мүнгэнһөө һайн мэргэжэлтэй, дүн дуршэлтэй багшанарта түлэжэ, тэдэнние уридаг байна. Улаан-Удэ хотодо гансашье хуушан монгол бэшэг бэшэ юрэнхыдөө монгол, хитад хэлэнүүдые заагаа һаа, дуратайшуул олон байха ха гэжэ бодоноб.

Һүүлэй үедэ «Буряад үнэн» газетэ Эрхүүгэй областьһоо гарбалтай багшанар буряад хэлэ мүүгаар заадаг байгаа, тэрэл байгалай баруун бэеһээ гараашад үндэр түшаелда һууг...аад, өөһэдөө хэлээ мартахаа гадна, бэшэ буряадуудта һаад татажа, хэлыень мартуулжа байна гэһэн зарим авторнуудай бодомжонууд бии. Би энээнние огто бүрүү гэжэ һанаха байнаб. Буряад хэлэнэй диалект бүхэн өөрын онсо шэнжэ меятгай. Аймаг бүхэндэ хори хэлэнһээ үндэһэлһэн буряад литературна хэлэ үзэһэн һурагша бүхэн элинсэг хулинсагһаа дамжажа ерэһэн хэлэеэ орхёод, хори хэлэн дээрэ хөөрэлдэхэнь гү? Үгы аэб даа. Эрхүүгэй областьдо ажаһуугаа буряадууд түрэл хэлэеэ орхижо,ород хэлэндэ орошоо гээшэмнай үндэһэгүй.

Алайрай, Боохоной, Эхирэдэй болон бэшэшье нютагуудай харьяата хэлэн өөрын маягтай, яһала һайхан хэлэн гэлтэй. Баяр ёһололой, хурим түрын, нааданайнь дуунууд соо ямар гүнзэгы удхатай үгэнүүд бии гээшэб? Тезд тэдэ зоной аман үгын баялигые хүгжэм шэнжэлэгшэ Д. С. Дугеровнаа ондоо хүн һүүлэй үедэ буряад хэлэн дээрэ ном болгожо барлуулаагүй ха юм.

Би ажалайнгаа хэрэгээр олонхи буряад нютагуудаар ябаа һэм. 1967 ондо Эрхүүгэй областиин Оһын районой Эрхэдэй тосхондо ошоходомни дунда һургуулиин гаршаг буряад хэлэн дээрэ бэшээтэй байгаа һэн. Тэрэ үедэ түрэл хэлэеэ дээрэ үргэжэ, хүндэлжэ ябаһан хүнүүдые хорёод жилэй туршада зүрхэ сэдьхэлдээ дүтөөр һанадагби.

Баруун, зүүн, урда, хойто бэеын буряадуудай хэлэнүүд һайн, муу гэлсээ һаамнай, ашаг үрэ асарха бэшэ, түрэл хэлэеэ хүгжөөхэ хэрэгтэмнай хожидол үзүүлхэнь мэдээжэ ха юм. Үгын удхые тодоор харуулһан үгэнүүдые түүжэ, литературна хэлэеэ баяжуулха хэрэгтэй.

Жишээнь, Түнхэндэ нэгэ эдеэлсэ соо үбһэ сабшалгые «үрдэнэ хэлгэ», хээрэ хэдэн хоногоор ошолгые «отороор гаралгаа» гэлсэдэг. Иимэрхүү үгэнүүдые нютаг, аймаг бүхэнһөө суглуулжа, литературна хэлээ баяжуулхада яаха юм? Мөнөө үеын эрхэ байдалда тааралдуулан энэ талаар үраи зохёолшод, хэлэ бэшэгэй эрдэмтэд ехэ ажал ябуулха бэлэ гэжэ һанагдана. Буряад үгын удхын тайлбариин толи (словарь) яахадаа хэблэгдэнэгүй гээшэб? Түрэл гаралаа аймаг бүхэндэ ондо ондоогоор зарим үгэнүүд газар газарта хэлсэдэг, гансашье энэ бэшэ, ондоо удхатайгаар ойлгогдодог. Тиимэнээ нимэ толи онсо хэрэгтэй болоно. Хэлэ бэшэгэй эрдэмтэн ябаһан Ц. Б. Цыдендамбаевай редакциягаар гараһан «Ород-буряад-монгол словарь» мөнөө үедэ ехэ шухяг болоһон, гуша гаран жилэй хугасаа соо буряад хэлэмнай шэнжэлэгдэжэ, баяжаа ёһотой. Иимэ толи шэнэлжэ иэмэгдэгдэ гарахаа саг хүрэжэ ерээ ёһотой.

Нютаг нютагай нэрэнүүд тухай һанамжаяа хэлэхэ хүсэлтэйб. Үнгэрһэн жилдэ түбэй газетэнүүдтэ манай ороной географическа атлас, картануud шэнэлэгдэжэ гаргагдаахаар бэлэдхэгдэжэ байна гэһэн мэдээсэл тунхаглагдаа һэн. Энэ бодомжые хэрэглэжэ, буряад нютагуудай эарим нэрэнүүдые түрэл хэлэндэнь халташье һаа, дутэ болгоо һаа, һайн бэлэй. Жишээнь, Түнхэндэ орошодог Ниловэ Пустынь гэһэн аршаанние нютагай зон Ехэ-Уһанай аршаан гэжэ голойнь нэрээр нэрлэдэг. Энэ аршаанай эм домые зуугаад жилэй саада тээ Түнхэндэ һуурижадаг буряадууд, һоёдууд хэрэглэдэг байһан түүхэтэй. Харин карта дээрэ, мүн тусхай албан бэшэг соо Эрхүү хотоһоо ерэжэ, эндэ һүмэ барinjан ород лама Нил Столбенскийн нэрэ зүүлгэдэшэнэм юм. Үшөө тиихэдэ Зуун-Морин гэһэн тосхон юундэшьеб Зун-Мурино гэжэ карта дээрэ барлагдаһан байдаг. Зуун-Морин гээд нэрлэхэдэ ямаршье ондоо яһанай хүндэ хүшэр бэшэл.

Хэдэн жилэй саада тээ аймаг гэһэн үгэ юундэшьеб даа район гэгдэхэ болошоо һэн. Аймаг гэһэн үгэмнай буряад зоной хэдэн олон наһаае тайлбаригүйгөөр ойлгуулдаг байгаа хэ юм. Энэ аймаг гэһэн үгээ гэдэргэнь бусаагаа һаа, зүб болохо байгаа.

Эдэ бүгэдэнөө гадна, табяад онуud хүрэтэр буряад зомнай өөрынгөө дураар үндэнэ яһанайнгаа маягаар Аюшин, Бадмаин, Ринчиниэ гэхэ мэтээр обогоо тусхай данснууд дээрэ бэшүүлдэг байгаа һэн. Тезд хуули бусаар иимэ юумэн хоригдошоо бэлэй. Энээнние мүн һэргээхэ хэрэгтэй гэжэ һананаб. РСФСР-эй харьяата боложо ородог тува яһатан өөрын үндэнэ яһатанай шэнжэтэй Аракчаа, Серен гэхэ мэтээр обогоо нэрлүүлээд ябанад ха юм.

Буряадай АССР-эй засаг түрын зургаануud хэзээ нэгэтэ алдуу эндүү болоһон үйлэ ябадал заһажа түрэл хэлэеэ хүгжөөхэ хэрэгтэ бодото хэмжээ абаха бээ гэжэ һанагдана.

В. БИЛЬТАГУРОВ.

Кызыл хото,
Тувын АССР.

Дж. БЕЙКЕРЫЕ ТОМИЛБО

ВАШИНГТОН. Джеймс Бейкерые США-гай үүрэнэй секретариин түшаалда томилхо шийдхэбэрие США-гай конгрессэй сенат баталба. Дж. Бейкерые баталхын түлөө 98 сенатор дуугаа үгөө, нэгэншье хүн тэрэнние буруушаабагүй. Дж. Бейкерые үүрэнэй секретариин түшаалда дэбжүүлхэ талаар үнгэрэгшэ неделидэ абтаһан шийдхэбэрие гадаадын хэрэгүүдэй талаар сенадай комитет һайшаагаа.

Афганистаниие дэмжэһэн митинг

ДЕЛИ. Эб найрамдалай болон национальна бэел даһан байдалай түлөө, гадаадын хүсэнүүдэй харата ябуулганууд-та эсэргүүгээр афган арадай тэмцэлтэй һаналаа нэгдэнэбди гэжэ Индиин мэдээлэ политическэ ба ниитын ажал ябуулагшад Индиин нинсэлэл хотодо үнгэргэдэһэн митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдэуулэ. Национальна эрхэтэдай хуралдаанай үүсхэлээр тэрэ эмхидхэгдэһэн байгаа.

Афганистан хадаа манай хүрэ юм. Тэрэ онтой ороо урда сагһаа хойшо түүхэтэ, сосёлой харилсаа холбоо тогтоохойбди гэжэ Индиин гадаадын хэрэгүүдэй түрэлэй министр К. К. Тивари мэдуулбэ. Энэ ороондо амгалан тайбан байдал тогтоохые, тэндэхи байдал түримшуулхые гүнзэгы сэдьхэлтэй хүсэнэбди. Газаһаа ямаршье хамаралсалгагүйгөөр афган арад ерэдүйгөө тодорхойлхо ёһотой. Афганистанай бэеэ дааһан байдалтай байхынь, бүлэглэлнүүдтэ хабаадахагүйнь түлөө Инди хэлбэриэгүйгөөр тэмцэхэ юм.

ХАНИ ЁҺОНОЙ ОРШОН БАЙДАЛДА

КАБУЛ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гишүүндэ ба...вилат, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэй Нэгдэхи орлогшо, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ Ю. Л. Маслюков түрүүтэй совет делегаци албанай хэрэгээр Кабул ерэһэн юм. СССР-эй финансын министр Б. И. Гостев, СССР-эй гадаадын экономическа харилсаанай министр К. Ф. Катушев делегацийн бүридэлдэ ороно. Делегаци Афганистанай Республикын Президент Наджибуллатай уулзаһан байгаа. Хани ёһоной оршон байдалда үнгэрһэн хоёрэлдөөнэй үедэ совет-афган экономическа, худалдаа наймаанай ба финансын харилсаануудай үргэн олон асуудалнуудые зүбшэн хэлсэбэ. Национальна экономико хүгжөөлдэ, ороной хүн зоной һуудал байдалые һайжаруулгада Афганистанай хүтэлбэрилэгшэдтэ шухала туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлхээр бэлэн байһанаа совет тала баталаа.

Соёлой һонин

ХУРАМШЫН МАЛШАД УРМАТАЙ

Ниитын адууһа малай үбэлжэлгы н харюусалгатай халуун хаһа түлэг дундаа үнгэржэ байна. Малшадай али бүхы эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые зохид һайнаар хангажа байгаа һаа, тэдэ ажалай урма зоригжолтойгоор хүдэлэн, һүүлэй һүүлдэ үйлэдбэриин үндэр амжалта түйладаг ха юм. Тиимэһээ имагтал мүнөө үедэ хонишод, малшадта үдэр бүриин халуун анхарал хэрэгтэй болонхой.

Байгша ондо «Заветы Ильича» совхозой малшад урдынхидаал хангамжын албанай хүдэлмэрилэгшэдэй халуун анхаралаар хүрэлэгдэнхэй. Гус ажахыда ниитын адууһа малай үбэлжэлгын эхилхэнээ бүри урид парткомой заседани дээрэ малшадые комплексноор хангалгын түсэб-график табигдаг юм. Байгша ондошье үбэлэй хуйтэнэй ганиржа эхилхэнээ урид малшадые хангалгын түсэб-график табигдеһэн. Мүнөө Гильбэрын малшад долоон хоногой чөтеог бүхэндэ графигай ёһоор хангамжын албанай хүдэлмэрилэгшэдэй ерэхыень тэсэжэ ядан хүлеэжэ байдаг болонхой.

Нютагай хангамжын хүдэлмэрилэгшэдшье малшадайнгаа найдалыень һайнаар харюулна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Эдэ удэрнүүдтэ Гильбэрын соёлой байшангай автоклуб холо ойрын малай байһанүүдээр ото ябадаг болонхой. Гильбэрынхидэй агитбригадые дүршэлтэй соёлшон Бальжит Дашыраловна Бадмаева удеридадаг юм. Энэ хүмнай малшадые хангамжын бүхы орёо нюусенуудые һайн мэдэхэ болоһон хүн юм. Гильбэрынхид Бальжит Дашыраловна тухай һайшаал мактаалей үгэнүүдые хэлэжэ байдаг. Автоклубайхидтай хамта нютагай һургуулиин багша С. Б. Борсоев малшадта ерэжэ, һонирхолтой лекци, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ. Олон жэлэй туршада хүдэлжэ байһан дүршэлтэй лектор орон дотороо ба хилын саана боложо байһан шухала үйлэ хэрэгүүдтэй нютагайнгаа малшадые саг соонь танилсуулжа байдаг юм. Мүн малшад район доторхи үйлэ хэрэгүүдээршье баһал һонирхоно.

Хөгсуу шэмэрүүн удэрнүүдтэ Гильбэрын дунда һургуулиин эдир артистнууд нютагайнгаа малшадые солгёон хатар, иргэгуу хүгжэм, дуугаараа амаршалжа, ажалайнь урма зоригые улам бүри бадараана. Нютагай һургуулиин эдир артистнууд Женя Тугутова, Дугарма Цыремпилова, Баярма Базаржапова, Сэсэгма Зелханова ба тэдэнэй аха нүхэдынь нютагайнгаа малшадай тэсэжэ ядан хүлеэдэг тон дуратай айлшадай нэгэн болонхой юм. «Заветы Ильича» совхозой һаалишад, хонишод ба бусад ажалшад хүхюун солгёон хүгжэм дуута концерт дахинаа ойрын сагта ерэжэ харуулхыень нютагайнгаа артистнуудые ходо гуйжа байдаг заншалтай. Мүн соёлшод өөдөөшье энэзэндэнь баяртай. Концерт наада урагшатай һайнаар үнгэргэлгэдэ нютагай хүгжэмшэн С. П. Кокорин ехэ хубитаяа оруулалсана.

Һаянай Гильбэрын малшадые хангалгада үшөө нэгэ шэнэ зүйл бии болонхой. Ушарынь гэхэдэ, Гильбэрын соёлой байшангай эмхидхэлэн буфет малшадта мүнөө таһалгаяагүй айлшална. Буфедэй хүдэлмэрилэгшэ Н. Н. Миронова малшадай үхибүүдтэ амтатай эдеэ хоол асаржа баясуулна. Тиихэдэ ехэшүүл полуфабрикадуудые тон дуратайгаар худалдан абажа байдаг. Нүүдэл буфет мүнөө малшадые хангамжын таһаршагуй шухала хубинь болонхой.

Соёлшодтой хамта нютагай эмшэн А. М. Хангалова ба библиотекарьнүүд Э. Р. Гомбоева, Г. Д. Очирова гэгшэд малшадта долоон хоногтоо нэгэ удаа заабол ерэнэ. Нютагай фельдшер малшадайнгаа элүүр энхые шалгажа, эмдоморр тэдэнийе хангажа байдаг. Тиихэдэ библиотекарьнүүд малшадай номуудыень һэлгэжэ, һүүлэй үедэ шэнээр хэблигдэһэн номуудай шэнжэлэлнүүдые һонирхолтойгоор үнгэргэнэ. Мүн нүүдэл худалдаа наймаанай ба ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын хүдэлмэрилэгшэд Гильбэрын малшадта графигай ёһоор ерэжэ байдаг. Тобшоор хэлэхэдэ, «Заветы Ильича» совхоздо малшадые комплексноор хангалга һайнаар эмхидхэгдэнэ. Энэнь ажалай шэнэ амжалтада тэдэнийе зоригжуулха байһаниинь лаптай.

М. ГАЛСАНОВ.

АРАДУУДАЙ ХАРИЛСААН ТУХАЙ

М. Горькийн нэрэмжэтэ республиканска библиотекэдэ «КПСС-эй национальна политика. Интернациональна хүмүүжүүлгэ мүнөө сагай шатада» гэһэн номуудай выставкэ нээгдэнхэй. Совет обществын, социально-ангиин хүгжэлтын, манай ороной арадуудай хоорондохи харилсаанай, КПСС-эй политическэ ёһо гуримай, социалис тухэлэй ажабайдалай материальна ба оюун ухаанай бэхижэлгын асуудалнуудта хамаатай литературатай үншагшадаа танилсуулха зорилготойгоор энэ выставкэ бэлдэгдээ.

Марксизм-ленинизмын үндэһэ һуури табигшадай зохёолнууд, КПСС ба Совет гүрэн тухай материалнуудһаа, документнуудһээ гадна, эрдэм шэлжэлгын, эрдэм дэлгэрүүлгын, методическа литература, статьянууд, журналнуудаа, монографинуудаа эндэ табигданхай.

Киевэй гүрэнэй университедэй дэргэдэхи «Жица школа» гэжэ номой хэблэлээр 1987 ондо гаргагдаһан В. А. Замлинский, И. Ф. Кураса, Л. А. Нагорный гэгшэдэй «Ленинскэ национальна политикые СССР-тэ бэелүүлгэ» гэһэн ном онсо анхарал татана. Шэнэ документнуудтэ, олон баримтата материалнуудта үндэһэлжэ, илангаяа КПСС-эй XXVII съездын табиһан ороныймнай социально-экономическа хүгжэлтые тургэдхэлгэ, хүн бүхэнэй эдэбхи үүсхэлые дэмжэлүүлхэ зорилгонуудые хараадаа абажа, социализм байгуулгын бүхы шатада ленинскэ национальна политикын СССР-тэ бэелүүлэгдэжэ байһан тухай энэ ном соо үргэнөөр хэлэгдэнэ.

«Арадуудай хоорондохи харилсаае, интернациональна болон патриотическа хүмүүжүүлгые хүгжөөлгын гол шухала асуудалнууд» (Москва. Политиздат. 1988 он) гэжэ номые пропагандистнууд, партийна һуралсалай шагнагшад, студентнэр хэрэглэжэ болоно. Ном соо арадуудай хоорондохи харилсаанай, тэрэнние социализмын үе сагта шиидэхэлгын гол шухала хурсахан асуудалнуудай нэгэн шэнжэлэгдэнэ. Энэ асуудалаар манай ороной мүнөө сагай байдал ба хүүли буса яһ-дал авторнууд байһан соонь харуулхые ороллоо. СССР-эй арадуудай хани барисаанай бэхижэлгэдэ КПСС-эй политикын үүргэ тухай мүн лэ хэлэгдэнэ.

СССР-эй арадуудай харилсаанда, хани барисаанда хабаатай асуудалнуудаар һонирхохон зон энэ выставкэдэ табигдаһан номууд соо өөртөө хэрэгтэй юумэнүүдые олохо бээ гэжэ найданабди.

Е. ПНЁВА,
М. Горькийн нэрэмжэтэ республиканска библиотекын таһагые даагша.

ҮЛЬГЭРШЭН ТУХАЙ ДАМЖУУЛГА

Буряадаймнай телевидени «Үльгэртэй танилсая» гэһэн дамжуулга анха түрүүнээ буулгаба. Энэ дамжуулгада Яруунын районой Эгэтын-Адаг нютагта ажаһуудаг үндэр наһатай үльгэршэн Рыгзен Эрдынеевич Эрдынеев үригдажа, «Хүхэлдүүр мэргэн» гэжэ үльгэр хөөрэһэн байна. Мүн лэ энэ нютагай арадай дуунай «Аялга» гэһэн ансамбль энэ дамжуулгада хабаадалсаа.

Буряадай Ниитын эрдэмэй институдай фольклорой таһагай эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдэй элирүүлһэн буряад үгсаатанай дунда оройдоол гурбан үльгэршэд үлэнхэй гэжэ тодоронхой. Хойто-Хоринн урдын үльгэр гүйсэдхэгшэ, наян наһатай Р. Э. Эрдынеев, Шэтын областиин Ононой районой «Гигант» колхоздо ажаһуудаг дала гараһан һасаран Бальчинов, Эрхүүгэй областиин Эхирэд-Булгадай районой дала гара наһатай Константин Доржиев гэгшэд болоно.

Үгнаа үгта буряад арадаймнай аман үгөөр дамжуулжа асарһан энэ һайхан үрен бэлигэй нэгэ һалаа таһалдаха туладаа хүрөөд байна гэжэ сэхэ хэлэлгэй. Тиимэһээ эдэ үлэһэн үндэр наһатай үбгэдэй мэнэ ябаһан сагта үридижэ, саашанхи ерэздүйнгее үетэндэ хүргэхын туладе кино болгон буулгажа, абаха хэрэгтэй байгаа.

Телевизионно энэ дамжуулга эмхидхэһэн журналист Д. М. Михайлова иигэжэ хөөрэнэ:

— Мүнөө буулгаһан дамжуулгамнай февралиин 6-най үдэшэ харуулагдаха. Саашадаа һасаран Бальчинов, Константин Доржиев гэгшэдые үрижа, «Үльгэртэй танилсая» гэһэн дамжуулгаяа үргэлжэлүүлхэбди. Үльгэр домог мэдэхэ, түүрээн хөөрэхэ үльгэршэдһөө өнөй оройдоол гурбанайнь үлөөд байһаниинь ехэл харамтай.

Тус дамжуулгада уран зохёолшо, Социалис Ажалай Герой Ц. Н. Номтоев хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор А. И. Уланов, Ниитын эрдэмэй институдай эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэд Д. А. Бурчика, М. Н. Намжилова, Д. Д. Гомбоин, В. Ш. Гунгаров гэгшэд хабаадалсаба.

Г. ДАГБАЕВ.

ЗУРАГ: ДЭЭРЭ: 1. Үльгэршэн Р. Э. Эрдынеев арадай дуунай «Аялга» гэһэн ансамблиин гэшүүдтэй «Үльгэртэй танилсая» гэһэн телевизионно дамжуулгын буулгагдаха үедэ.

К. МУНКУЕВАЙ фото.

ЭЭЛЖЭЭТЭ ЗҮБЛӨӨН

Буряадай АССР-эй Театральна ажал ябуулагшадай холбооной театр шэнжэлгэшдэй секциин ээлжээтэ зүблөөн һаяхан үнгэрбэ. Республикымнай газетэнүүдтэ, мүн тусхай номууд соо театр тухай асуудалаар хэблигдэһэн, радио, телевиденеэр дамжуулагдаһан материалнууд тухай хөөрэлдөөн тус зүблөөн дээрэ болоо.

Искусство шэнжэлдэг эрдэмэй доктор, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, профессор В. Ц. Найдакова элидхэл хэбэ. Театрнуудай зохёохы ажал тухай хэблэгдэн гараһан, дамжуулагдаһан материалнууд соохи дутуу, дунданууд тухай Валентина Цыреновна тогтожо хэлэһэн байна.

Саашадаа театрнуудай зохёохы ажал ябуулгые яажа сэгнэжэ байхаб гэжэ зүблөөндэ хабаадагшад һанамжа дурадхалаа оруулһан байна.

Д. ГОМБОЕВ.

Т. Г. ШЕВЧЕНКЫН ОЙДО ЗОРЮУЛАГДАХА

Буряадай Ураи зохёолшодой холбооной правлениин эмхидхэһэн тусхай комиссиа А. М. Горькийн нэрэмжэтэ республиканска библиотекын буряад литературын болоод хиааар ороноо шэнжэлхэ таһагайхидтай хамта түрүүшынгээ заседани унгэргэбэ. Тиихэдээ тус библиотекын конференц-зал соо байгша оной мартын 9-дэ украин арадай агуухэ поэт Т. Г. Шевченкын түрэһөөр 175 жэлэй ойе тэмдэглэхэ. Буряад хэлэн дээрэ поздэй зохёолнуудһаа шэнэ оршуулганнуудые хэхэ. Эрдэмтэд, уран зохёолшодһоо гадна энэ хэмжээ ябуулгада хотымнай гурбан театрһаа артистнууд, мүн студентнууд хабаадаха. Тэрэ удэшэ Тарас Григорьевич Шевченкын зохёолнууд гурбан — буряад, украин, орос — хэлэн дээрэ эзэдхэх. Энэ хадаа буряад болон украин литературануудай ёнотой хани барисаанай һайндэр болохо байна гээд заседаниин тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Буряад совет литература байгуулагдаһан түрүүшынгээ жэлнүүдһээ аха дүү бүсад литературануудтай холбоо барисаагаа бэхижүүлжэ эхэлһэн байна. Бури 1939 оной майн 9-дэ Буряадай Уран зохёолшодой холбоон Т. Г. Шевченкын түрэһөөр 125 жэлэй ойе үргэнөөр тэмдэглэһэн түүхэтэй. Тэрэ гэһээр тэбхэр 50 жэл болобо.

Поэт Баир Дугаров тус заседанида хабаадагшадые лата үзэг дээрэ хэблэгдэһэн хуушан согсолборитой танилсуулба. Уншанабди: «Т. Г. Шевченко. Шүлэгүүд ба поэмүүд. Бургиз. 1939». Ираже хараха, «Агуухэ украин Кобзарь» гэһэн түрүү бэшэгтэй. Дэбтэр соо украин поздэй зургаан зохёолноо хэһэгүүд оронхой. Оршуулагшад хэд бэ гэжэ нирхоходо, Д. Дамдинов, Ж. Балданжабон, Д. Чернинов, Б. Абидуев, Ц. Галсанов табан байха юм. 1.88 хэблэлэй хэмжээтэй лата бэшэлгэ дээрэхи тэрэ согсолборн 6000 хэһэгээр гаргагданхай. (Мүнөө үеынгее, 1000 хэһэг һануулхын тула дурдагдана).

Тэмдэглэхэ үшөө нэгэ зүйл бии: тиихэдэ, 1939 оной март һарада поэт Б. Д. Абидуев хольн Киев хото мордоһон байха юм.

Интернациональна удха шанартай литературануудай хани барисаан үргэлжэлнөөр. Т. Г. Шевченкын түрэһөөр 175 жэлэй ойе манай нинслэл хото Улаан-Удэдэ тэмдэглэхэ ушар хедаа тэрэнэй толотомо гэршэнүүдэй нэгэн болоно.

Э. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

ЗИС-5 ДАХИНАА АЯН ЗАМДА ГАРАБА

Республикын хэлхеэ холбооной управлениин автобазада эдэб түхэлэй машинануудай дундаһаа дайнай урда тээ манай республикеда эльгээгдэһэн ЗИС-5 түхэлэй машинануудай нэгэн олоной дунда һонирхогдодог юм. Ушарынь гэхэдэ, тус баазын инженер И. М. Кондратьев энэ «үбгэжөөлэй» наһыень ута болгожо, хотын үйлсэ, гудамжануудаар ябуулһан алдартай.

— Гаражай машинануудай дунда миин лэ зогсожо байдаг энэ машинаяа түмэрэй хөөдөөнда тушаяха һанаатай хажуудань хүрэхэдөө, досоомни нэгэл юумэн ёг гэхэдэл боложо, «байза, энээхэнине ябуулаад туршаа һаа, яаха юм» гэһэн бодолдо абтаа һэм, —гэжэ Иван Матвеевич хөөрэнэ.

Машинын бүхы частнуудые һайн мэдэхэ И. М. Кондратьев хуушан энэ машинадаа ами оруулхын түлөө бүхэли үдэртөө носолдожо оробо. Удэшэлэн тээ, тэрэнэйнгээ мотоорынь хүдэлгэжэ үзэн гэһэнэнь, тэрэнь хоёр-гурба «найтаагаад», пуршэгэнэхэ хүдэлжэ мэдэбэл даа. Арай шамай гол ороһон машинаяа думуухэнээр даа гаражһаань гаргажа, дүтэхэнүүр ябуулаад үзэбэ ха. Хэдэн жэлэй туршада «амигүй» зогсодог машинын «бажа эхилхэдэнь, гаражай хүдэлмэришэд жолоошод аргагүй ехээр баясаһан, гайхалдаһан, омогорхоһоншье байгаа.

Ажалай ветеранай эгээл ехэ һайндэр баяр баясхалангаар биитэрһэн Агуу Октябриин 70 жэлэй ойн үйсэнэн найр наадаанай парад-жагсаалай удэр болоо һэн. Энэ удэр Иван Матвеевич тэрэ сагай хубсаһа — шлём, арһан галифе, хүүртиг умдэнхэй, хажуу таладаа «Ветеран» гэһэн гаршаггай ЗИС-эйнгээ жолоо баринхай, парад-жагсаалда хабаадаһан юм. Тиигэжэ «амидыраһан» машина энэ удэр хотынгоо үйлсэ, талмайгаар бусад машинануудтай суг, коллективэйнгээ түрүүдэ, Советүүдэй талмай дээрэхи трибунын урдуур үнгэржэ, олоной дунда һонирхол төтөхөһөө гадна, һайшаагдаһаниинь гайхалгүй байгаа бэлэй.

Автобазын машинануудай түүхэ гансал энэ машинаар дүүрэнэ бэшэ, харин баазын автомашинануудт 13 миллион километрэй зай үнгэрһэн жэлэй туршада гаталһан байба. Энэмнай эсэхэ сусахые мэдэнгүй хүдэлжэ байдаг диспетчерһээ эхилээд, слесарь, түмэршэ дархан, инженернүүд, технигүүд, жолоошод хүрэтэр бултанай эдэбхи үүсхэлтэй эхи захатай юм. Автобазын хүдэлмэришэдэй дунда ажалай ветерануудые һуултанхай, хабаадаха зорилго урдаа табина.

...Баазын талмай дээрэхи хүндэлэлэй табсан дээрэ ногоон-хүхэ шэрэтэй почто зөөдэг фургон машинын табяатай байхань харагдана.

— Энэ машина манай баазын гаражһаа 1963 ондо гаржа, түрүүшынгээ аян гам Кабанскын район руу эхилһэн юм. Удаань Турунтаево—Кабанск гэһэн маршрудаар Сэлэнгэ мүрэнэй баруун захаар эурыйнан харгыгаар почто зөөһэн байха,—гэжэ И. М. Кондратьев энэ машинын гаталһан харгы замуud тухай дэлгэрэнгүйгээр хөөрэнэ.

Фургон машинын жолоошон боложо һуһан П. И. Арюткин пенсидэ гаратараа, энээнтэйгээ суг хамта ута гам гаталһан байха юм. Машина техникэдэ дуратай Петр Иванович энэ машикадаа нюдэнэй сэсэгы мэтээр хандажа, саг соонь зөөнабаригдаг һэн.

Автобазын коллектив Агуухэ Илалтын 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ фургон машинаяа хүндэлэлэй табсанда табижа, ёһолон хүндэлхэ гэжэ шиидхэһэн байгаа бшуу. Машинын урдахи шэл дээрэ, иимэ удхатай бэшэг бии: «Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хаабадаһан, коммунис ажалай ударник Петр Иванович Арюткин энэ машина 19 жэл 6 һарын туршада жолоодожо ябаһан. Тиихэдэ капитальна зөөнабарилгаүйгөөр 1 миллион километрэй зай гаталһан юм. Автобазын ажалай ветеранда алдар солоо!».

Жолоошон Петр Иванович дайнай хатуу шэрүүн жэлнүүдтэ фронт дээрэ алба хэжэ ябахадаа, машинаараа сэрэгшэдтэ һомо, миинэ асаржа үгэдэг байгаа. Сэрэгшэн габяа олон тоото орден, медальнуудаар тэмдэглэгдэнхэй юм.

— Танай автобаза хэзээ байгуулагдаа һэм бэ?

— Манай хэлхеэ холбооной үйлэдбэриин-техническэ управлениин автобаза 1933 ондо байгуулагдаһан түүхэтэй. Тиихэ үедэ управлениндэ «АМО-Ф 15» түхэлэй гүйдэн машина ерэнэн юм,— гэжэ И. М. Кондратьев баазынгаа бии болоһон тухай хөөрэнэ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: баазын мэргэжэлтэд (зүүн гараһаа) Н. Н. Андреев, П. И. Мингалеев, Л. В. Яркин, И. М. Кондратьев.

Авторай фото.

Спорт

ТҮГЭСХЭЛЭЙ НААДАНДА ГАРАБА

Эдиршүүлэй дунда боксоор Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын мүрысөөн Шэтын областиин Краснокаменск хотодо болобо. Арбан область, хизаар болон автономито республикын 100 гаран эдир боксернүүд зонын наадандa хабаадаһан байгаа.

Эндэ Буряад ороной эдир спортсменүүд яһала ехэ амжалта түйлэбэ. Гурбан хүн илалта түйлажа, Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын чемпионууд болоо. Хоёр хүбүүд хоёрдохи, зургаан боксер гурбадахи һууринуудта гараһан байха юм.

Онохойһоо Александр Гурко, Захааминһаа Демьян Ивенцов, Северомуйскһаа Тимур Цыбиков гэгшэд түрүү һууринуудые эзэлбэ.

Александр Бачин («Забайкалец»), Вадим Ханхалаев (Закаменск) мүнгэн медальнуудаар шагнагдаа. Данзан Чойжинимаев, Андрей Абралов, Баяр Лубсанов (бултадаа Захааминһаа), Эрдэни Бабудоржиев, Алексей Балданов (хоюулаа Улаан-Удын 1-дэхи интернат һургуулиһаа), Владимир Васильев («Забайкалец») гэгшэд гурбадахи шангуудта хүртэбэ.

Тиигэжэ манай республикын 15 эдир хүбүүд һургашедай хабаадаг амаралтын үедэ Курган хотодо болохо РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗОРИЛГОНУУД ХАРААЛАГДАА

Буряадай АССР-эй хүнгэн атлетикын федерациин тосоото-һунгалтын суглаан болобо.

1988 ондо Буряадай хүнгэн атледүүд элдэб мүрысөөнүүдтэ хабаадахадаа, хонгалтагүй үрэ дүн харуулба гэжэ тэмдэглэгдээ. 1989 ондо бүхэроссин, бүхэсоюзна болон улаасхоорондын мүрысөөнүүдтэ РСФСР-эй болон СССР-эй суглуулагдамал команданүудай бүридэлдэ ородог манай республикын хүнгэн атледүүдые бүриндэлдэ оруулаг-даһан һорилгын тодорхой зорилгонууд хараалагдаһан байгаа.

Хүнгэн атлетикын мүрысөөнүүдэй календарь зүбшэн хэлсэгдэжэ, баталагдан өбтөбэ.

Федерациин шэнэ гэшүүд һунгагдаа. Буряадай багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын кафедрые даагша, педагогикын эрдэмэй кандидат В. Л. Балдаев — федерациин түрүүлэгшээр, РСФСР-эй физическэ культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ, Буряадай АССР-эй Гүрэнэй спортын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо В. П. Кондаков харюусалгата секретаряар һунгагдаа.

Спортын мэргэжэл дээшэлүүлхэ һургуулиин (ШВСМ) ахалагша тренер, РСФСР-эй габьяата тренер В. Д. Домнин дундуур ба холын зайда урилдалгаэр ахамад тренерээр томилогдоо. «Трудовые резервы» булгэмэй Олимпиадада бэлэдхэлэй түбэй ахалагша тренер, РСФСР-эй габьяата тренер Б. В. Миромонов дутын зайда урилдалгаар, шэдэлгээр ахамад тренерээр томилогдоһон байха юм.

Буряадай багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын факультедэй кафедрые даагша, педагогикын эрдэмэй кандидат В. М. Цинкер Буряадай судьянарай коллегиин түрүүлэгшээр дэбжүүлэгдэбэ.

М. БОРИСОВ.

ШАНГА ТЭМСЭЛДЭ

Һүүлэй жэлнүүдтэ эдиршүүлэй дунда дүрэ бүляалдалгын барилдаагаар СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ Буряадай эдир барилдаашад хабаадаагүй юм. Спортын элдэб бүлгэмүүдтэ шэлэн ябалгын мүрысөөнүүд нёдондо жэлэй һүүл бараһаа эхилээ һэн.

Нэгэдэхи ба хоёрдохи шатануудта бэлигтэй бэрхэ олохон барилдаашад, тэрэ тоодо профсоюзуудай болон «Трудовые резервы» булгэмүүдэй Буряадай областной советүүдэй эдир спортсменүүд шанга туршалга гараа һэн. Түрүүшын шатануудта «Динамын» эдир спортсменүүд яһала һайнаар барилдаа.

Эдиршүүлэй дунда дүрэ бүляалдалгын барилдаагаар «Динамо» булгэмэй Түбэй советэй мүрысөөн һаяхан Латвиин ССР-эй Даугавпилс хотодо болобо. Улаан-Удын 2-дохи интернат һургуулиин 10-дахи классай һурагша, спортын мастерта кандидат Дугар Жамсуев хабаадахадаа, чемпион болобо.

9-дэхи һургуулиин 9-дэхи классай һурагша Леонид Ширапжалсанов 43 килограммай шэгнүүртэ бронзо медальяар барилдаа.

48-дахи һургуулиин һурагша Виктор Писарев, 24-дэхи СПТУ-һаа Зоригто Ободоев гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ дүрбэдэхи, зургаадахи һууринуудые эзэлээ.

Тиигэжэ тренер Владислав Бумбошкиной һурагша Дугар Жамсуев «Динамо» булгэмэй Түбэй советэй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, февралиин эхээр Даугавпилс хотодо болохо СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ.

В. СЫДЕЕВ.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-34-05, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, п. Кырен—91-7-18, Северобайкальск—35-73, п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35 Н-04312. Заказ № 29. Индекс 04610.

СОВЕТСКЭ АДАЙ АССР-эй
ЛЭЙ ҺАРАН
ААГАА АМА
ОЛОХОГУ
1921 оной
21-һээ гарана.
№
Мүнөө үбэл
иланганяа үнгэрл
манай формынь
ехээр һаажа
үнеэн бүхэнһөө
килограмм һүн
мни даажа байд
энэ үедэ удэр
дөө 12—13 кил
нэ. Үбэ тэжээл
сэд хүрэхөөр
Талха тарианай
лоомо бүхы за
буйлуулжа үгэ
лаар гомдол
Гэбэшье эдэ
гаа амаржа, хуг
гоёо һуладжаа
жэ бодоноб.
Гэр булын, а
дай һайн ашаг
нөө хэблэдэ
гыгээр бэшэгдэ
лон телевизорэ
лагдажал байд
Бишье энэгээр
ехээр һонирходо
Тиигээд ферм
худэлдэг Влади
вич нүхэртээ х
лөөрөө 50 унеэ
абажа харуулна
туршаа һаамнай
сээбди. Мүнөө
үнеэдые, шэнэ
жалые абаад б
Нилээд хүндэх
ойлгоноб. Тиибэ
мохон болоһон
һалалсаха ааб
үхибүүтэйбди. Гу
ондоо тээгүүр
нэ. Тиихэдэ Оло
хоздоо механиз
лэдаг, үшөө 4
3-һаа 9 хүрэтэр
радаг. Эдэмнай
дэ яһала ехэ тө
Энээнэйнгээ х
дөө 2 унеэдтэйб
нид бии. Юрэдэ
шье, гэртэшье х
олдохо даа.
Даажа абаһан
шэмые улам
арендлэ хэлсээн
даһаньһаа ехэ һу
үнеэдээ жэлэй
удэрэй 3 дахин
зорилготойб. Аж
лохо ааб даа. Те
дэшэлхэ бүри а
ехэ болохо, энэ
зониие сагаан
хангаха хэрэгтэ
таяа оруулжа ша
Юрын һаалиша
дэхи хүн зоной
ционально-террит
дохи һунгуулин
СССР-эй арадэй
дидадаар дэбжүү
ехэ баясхалан
этигэл һайдалыен
худэлхэһөө, олон
лөө бүхы хүсэ
бодолоороо оро
доо юун байхаб
Л. К
Прибайкалин
«Зырянский
Ангар

1989 онд
2500
Байгша онс

	Һаагдаһан һүн (килогр	
	Жэлэй эхиннээ үнеэн бүриһөө	Недондо-нойхитой сасуулхада (+) да (—)
СПОРТ алай	235	+17
ин	208	—12
	198	—80
«45-һаа 6-е ЛИИН	196	+2
ааа 5-ень т	190	—13
нуудай» 198	189	— 9
29-дэ үнэгэ	182	+ 7
раж.	176	+ 2
«45-һаа 6-е	173	—10
гимнастика. бэрэй	168	—
далгын спор	159	— 6
летика, 33—	149	—23
лой теннис,	149	— 4
«36-һаа 5-е	142	—20
гимнастика, й	129	—
даан, 21— та	127	— 6
гын спорт, 3	124	+37
гимнастика.	121	— 6
ай	110	—6
	37	+3
а бүхыдөө	165	—7